

ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

VIII^{то} ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ,

(ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ).

XXXI заседание, Четвъртъкъ, 1 Декемврий, 1894 година.

(Отворено въ 2 часа послѣ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на подпрѣдсѣдателя г-на Д-ръ Г. Янколова).

Прѣдсѣд.: (Звъни.) Засѣданието се отваря. Г-нъ секретарьтъ ще прочете списъка на г-да прѣдставителитѣ, за да се види кой присѣдствува и кой отсъдствува въ днешното засѣдание.

Секр. Дамянъ Цековъ: (Чете списъка.) Отсъдствуватъ: Васа Моински, Георг. Клисурски, Гавриилъ Б. Неновичъ, Дим. Йоновъ, Желчо Д. Желъзовъ, Ив. Ст. Гешовъ, Ив. Срѣбърниковъ, Йовъ Воденчаровъ, Коста Стефановъ, Костаки Пѣевъ, Матей Поповичъ, Петръ Гузелски, Петръ Николовъ, Стефанъ Калъповъ, Стоянъ Михайловски и Цочо Сп. Мариновъ.

Прѣдсѣд.: Отъ цѣлото число на г-да прѣдставителитѣ, въ днешното засѣдание присѣдствуватъ 134 души, а отсъдствуватъ 16 души. Значи, има законното число прѣдставители, за да се отвори засѣданието и да се пристъпи къмъ разглеждане положенитѣ на дневния редъ въпроси.

Прѣди да се пристъпи къмъ дневния редъ, г-нъ секретарьтъ ще прочете съкратения протоколъ отъ минълото засѣдание.

Секр. Ал. П. Ангеловъ: (Чете съкратения протоколъ отъ XXX-то засѣдание.)

Прѣдсѣд.: Има ли нѣкой да направи забѣлѣжка върху прочетенния съкратенъ протоколъ?

Геор. Добриновичъ: Моля ви, г-да прѣдставители, да обърнете внимание на тоя протоколъ, че подиръ г-на Конкилева, на мене бѣше дадена думата да говоря и когато отидохъ на трибуната да говоря, тогава не се пожела да се изслуша и моето мнѣние отъ г-на прѣдсѣдателя на бюрото. (Прѣдсѣд.: Г-нъ Добриновичъ! Ако имате да на-

правите нѣкоя забѣлѣжка върху прочетенния протоколъ, направете ѝ, а не се впускайте да критикувате кой какво е правилъ вчера.) Въ протокола е пропуснато и не е забѣлѣзано, че ми е дадена думата отъ прѣдсѣдателя и безъ да говоря ми е отнета. Искамъ да се забѣлѣжи това, че, когато ми се даде думата, нѣмаше предложение за прѣкращение на дебатитѣ, а когато отидохъ на трибуната, тогава г-нъ Дограмаджиевъ каза, че въпросътъ е исчерпанъ и прѣдложи прѣкращение на дебатитѣ. Азъ не вѣрвамъ да си играемъ ние на орѣхи, а трѣбва да съблюдаваме Вътрѣшния Правилникъ. Правилникътъ казва така: на оногова, на когото се даде думата, трѣбва да се изслуша мнѣнието му. Ако по-рано е... (Прѣдсѣд.: Моля Ви, г-нъ Добриновичъ, това не е вече бѣлѣжка по прочетенния съкратенъ протоколъ. Не влизайте въ подробности на въпроси прѣминѣли вече.) Азъ говоря отъ трибуната. По протокола говоря и заявявамъ отъ трибуната, че Правилникътъ прѣдвизда, че ако въпросътъ е за прѣкрѣвяване на дебатитѣ, то трѣбва да прѣдшествува туй прѣдложение по-рано. Ако на единъ ораторъ е дадена думата и той захване да говори, тогава не може да става вече дума, че е исчерпанъ въпросътъ. Трѣбва да се чуе неговото мнѣние и тогава да се прѣдложи на гласуване прѣдложението за прѣкращение на дебатитѣ. Но не трѣбва да му се отнима думата и да се оскърбява по таквъ начинъ. Туй е пропуснато въ протокола; това не е на мѣстото си и азъ го считамъ за нарушение на Правилника. (Прѣдсѣд.: Камарата е свободна да рѣши каквото желае, и щомъ тя е рѣшила да се прѣкратятъ дебатитѣ, Вие трѣбваше да отстъпите.)

Това е прѣвишение на власт. Азъ искамъ да се обърне внимание на това. — Снощи азъ се качихъ на трибуната и ми се отне думата. Азъ казахъ, че г-нъ секретарьтъ е пропуснѣлъ да спомене това нѣщо въ протокола. Азъ указвамъ на чл. 22-й буква в отъ Вжтрѣшния Правилникъ, гдѣто е казано: „да поканва име по име лицата, на които е редътъ да говорѣтъ.“ Азъ бѣхъ поканенъ отъ г-на прѣдсѣдателя да отидѣ на трибуната да говорѣ и по-рано отъ това не прѣдшествувахъ прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. Когато отидохъ на трибуната, тогава се яви г-нъ Дограмаджиевъ, който претендира сѣ за законность, за свобода, за редъ и пр. и каза, че въпросътъ е исчерпанъ и г-нъ прѣдсѣдательтъ въпрѣки чл. 23-й. . . (Прѣдсѣд.: Не трѣбва да упрѣкавате дѣйствиата на прѣдсѣдателя. Камарата е рѣшила, че не иска да слуша и нищо повече.) Нека поправи туй нѣщо г-нъ секретарьтъ. Азъ казахъ, че това е нарушение на чл. 23-й отъ Правилника, на ако щѣте и на чл. 25-й. Азъ не нападахъ никого; слѣдователно не трѣбваше да ми се отнема думата. Думата се отнема само тогава, ако ораторьтъ произнесе думи, които оскърбяватъ нѣкого, а не може да се отнеме, ако не е направилъ това нѣщо — ако не е оскърбилъ нѣкого. Ето защо, азъ моля г-на секретаря и г-да стенографитѣ да иматъ прѣдъ видъ това мое заявление, защото не можемъ тукъ да си играемъ на орѣхи.

Секр. Ал. П. Ангеловъ: Понеже се говори по протокола, за това ще отговорѣ на г-на Добриновича. Азъ не отричамъ, че г-нъ Добриновичъ бѣше дошълъ на трибуната да говори, но понеже той не говори нищо, за това и не отбѣлѣзахъ нищо въ протокола. Съкратенитѣ протоколи иматъ за цѣль да отбѣлѣжатъ вкратцѣ онова, което се говори, какво заключение се прави отъ ораторитѣ и какво рѣшение се взима по въпроситѣ; но да се прѣдаватъ детайлно случкитѣ, това е не възможно да става въ съкратенитѣ протоколи. Ако е така, тогива всичкитѣ въпроси, които се задаватъ и всичкитѣ възклицания, които се правѣтъ отъ лѣвицата, отъ дѣсницата и отъ центра, да се отбѣлѣзватъ ли? Азъ казвамъ, че това не може да се записва въ съкратенитѣ протоколи. Въ стенографическитѣ дневници се бѣлѣжи всичко и това, което иска г-нъ Добриновичъ е забѣлѣзано въ тѣхъ. Заради туй, претенцията на г-на Добриновича, да се забѣлѣжи, че е дохождалъ на трибуната може да стане, а всичко друго, т. е. че е казалъ и указалъ на извѣстенъ членъ, не може да се забѣлѣжи въ протокола. Неговитѣ претенции сж неоснователни, не сж основани на Правилника, за това моля Нар. Събрание да не забѣлѣжава недостатѣкъ въ съкратения протоколъ, който прочетохъ.

Геор. Добриновичъ: Азъ съжалявамъ, че г-нъ секретарьтъ е пропуснѣлъ да забѣлѣжи това нѣщо. Г-нъ секретарьтъ трѣбваше да изслуша моето заключение. (Прѣдсѣд.: Нѣмашъ думата!) Азъ друго искамъ. (Прѣдсѣд.: Нѣмате думата, сѣднете на мѣстото си.) Защото г-нъ Дограмаджиевъ прѣдложи въпросътъ исчерпанъ отъ мѣстото си.

Прѣдсѣд.: Нѣмате думата. По единъ съкратенъ протоколъ се правѣтъ само забѣлѣжки. Г-нъ секретарьтъ зая-

вява, че взема актъ отъ думитѣ ви и ще направи нужднитѣ поправки. За това, трѣбва да се мине по-нататѣкъ. Ако имате да правите бѣлѣжки по друго нѣщо, добрѣ, ще ви дамъ думата; а ако нѣмате, нѣма да ви дамъ думата.

Хр. Дограмаджиевъ: Азъ нѣма да говорѣмъ върху протокола. Искамъ само да отговорѣ на г-на Добриновича. (Прѣдсѣд.: Нѣма защо да му отговаряте.) Г-нъ Добриновичъ каза една неточность. Азъ направихъ прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ, прѣди той да отиде на трибуната, а не послѣ.

Прѣдсѣд.: Комуто ще дамъ думата, ще говори само по протокола, и то ако има да направи нѣкоя забѣлѣжка. А пъкъ забѣлѣжката на г-на Добриновича, ще се запише въ протокола.

Геор. Добриновичъ: Г-нъ секретарьтъ да не пропусна това другъ пътъ. Азъ съжалявамъ, за гдѣто той е пропуснѣлъ това.

Секр. Ал. П. Ангеловъ: Ще направѣмъ забѣлѣжка въ протокола.

Вълко Нейчовъ: Мисля, че г-нъ Добриновичъ ще остане удовлетворенъ, ако го увѣрѣмъ, че прѣдложението за прѣкращение на дебатитѣ бѣше направено по-рано отъ когато той отиде на трибуната да говори. Азъ бѣхъ първия, който направихъ прѣдложението, но защото отъ лѣвицата ставаше шумъ, та за това не се чу прѣдложението ми.

Геор. Добриновичъ: Тогава нѣмаше защо да ми се дава думата.

Прѣдсѣд.: Нѣмате думата. Моля ви да си сѣднете на мѣстото, защото инѣкъ ще бѣдѣ принуденъ да взема по-строги мѣрки спрямо васъ.

Геор. Губидѣльниковъ: По въпроса, който повдигна г-нъ Добриновичъ азъ нѣма да говорѣмъ.

Дим. Ил. Стамболовъ: Азъ мисля, г-да прѣдставители, че г-нъ Добриновичъ, въ случая, има право. Той бѣше възлѣзълъ на трибуната и бѣше почнѣлъ да говори и въ това врѣме (Шумъ.—Прѣдсѣд.: Можете да правите забѣлѣжки само върху протокола.)

Секр. Ал. П. Ангеловъ: Ще запишѣ говорението му; ще запишѣ, че е дохождалъ на трибуната да говори и че се повърнѣлъ. Само да се не вдига шумъ и да се свърши въпросътъ.

Прѣдсѣд.: Бѣлѣжката на г-на Добриновича ще се вземе въ внимание и ще се запише въ протокола.

Който приема протоколятъ, съ поправката на г-на Добриновича, да си вдигне рѣката. (Болшинство.) Приема се.

На дневния редъ за въ дневното засѣдание имаме продължение отъ вчерашния дневенъ редъ.

Първиятъ въпросъ отъ дневния редъ е докладъ отъ комисията по провѣрката на изборитѣ.

Има думата г-нъ докладчикътъ на провѣрочната комисия.

Доклад. Марко Божковъ: Г-да прѣдставители! Ще докладвамъ изборътъ извършенъ на 11-й Септемврий тая година въ Пирдопската околия, Софийски окръгъ. Споредъ избирателнитѣ списѣци, числото на избирателитѣ отъ тая околия възлиза на 6106 души. Отъ тѣхъ, въ деня на

избора се явили и гласували 2092 избиратели. Следъ прѣ-
кращаванieto на гласоподаването и отварянieto на ур-
нитѣ, провѣрили се бюлетинитѣ и се намѣрили 2070, т. е.
22 бюлетина по-малко отъ бѣлѣжкитѣ направени въ изби-
рателнитѣ списъци. Следъ провѣряването на бюлетинитѣ,
излѣзло е, че сж получили най-много гласове: Илия Въл-
чевъ 1037, Мих. Ив. Маджаровъ — 916 и Гавриилъ
Орошаковъ — 133. Следователно, като е билъ получилъ
Илия Вълчевъ най-много гласове, той е билъ и прогласенъ
отъ бюрото за избранъ народенъ прѣдставителъ отъ Пир-
допската околия.

Споредъ дневника, съставенъ отъ бюрото, излиза, че
прѣзъ цѣлия день всичко е вървѣло мирно и тихо, че
нищо извънредно не е било станжло, само че е било по-
дадено едно заявление отъ Хр. Т. Пачиловъ, съ което
се оплаквалъ, че въ врѣме на избора, Недѣлко Свиначовъ
билъ вземалъ бюлетинитѣ отъ избирателитѣ, кжсалъ ги и
имъ давалъ други. Следъ това до г-на Прѣдсѣдателя на
Нар. Събрание е постжпило едно заявление отъ избирате-
литѣ въ Пирдопската околия, въ което тѣ се оплакватъ
противъ нередовноститѣ и неправилноститѣ, станжли по
тоя изборъ. Тия оплаквания се състожтъ отъ нѣколко точки.
Всичкитѣ точки въ оплакването сж 8, а именно: (Чете:)

1. Въ навечерието, както и въ самия день на избора,
извѣстиятъ Недѣлко Ф. Свиначовъ, на шията на когото виси
присжда, влѣзла въ законна сила, и то не като на полити-
чески мжченикъ и жертва на Стамболовия режимъ, за ка-
къвто се прѣпоржча, а за тѣжко и грозно прѣстжпление въ
битноостта му на държавенъ чиновникъ, — тоя придруженъ
отъ Ивана Цонковъ, Лулчо Горчевъ, Георги Чолаковъ и др.
отъ г. Златица, сж ходили въ селата Челопечъ, Мирково,
Коланларе, Буново и Смолско и сж заплашвали учителитѣ, на
които сж чели и телеграммата отъ г-на Министра на На-
родното Просвѣщение, В. Радославовъ, че неговото желание
било да се избере за народенъ прѣдставителъ Илия Въл-
чевъ и че който не агитиралъ и не гласувалъ за Вълчева,
щѣлъ да бжде уволненъ, заплашване, което не малко е
повлияло, както на г. г. учителитѣ, тѣй и на другитѣ из-
биратели. Това е станжло прѣдъ свидѣтелитѣ: Павелъ Чер-
невъ, Павелъ Богдановъ и Петръ Петковъ, отъ с. Челопечъ;
Павелъ Хрисковъ, Христо Кирчовъ и Тодоръ Цолевъ, отъ
село Мирково; Нанко Радовъ и Кирилъ Стаменовъ, отъ
село Буново; Тодоръ Кънчевъ и Хр. Каранешовъ, отъ село
Смолско; и Стоянъ Ганчевъ, Панчо Стоиловъ и Мито Чер-
венковъ, отъ с. Коланларе.

2. Горнето срѣдство не бѣше достатъчно за усуетя-
ване избора на нашия кандидатъ г-на Маджаровъ и за
избиранieto на омразния ни Вълчевъ, а прибѣгнжха и до
най-непростителнитѣ срѣдства, а именно: подиграха сж и съ
Христовата кръвъ, която ни служи за основа на вѣрата.
Въ с. Смолско священникъ Георги Ефтимовъ, заплашенъ
отъ сжщитѣ лица, че ако не убѣди населението да гласува
за Вълчева, синѣтъ му Тодоръ Кънчевъ, който е учителъ
въ с. Смолско, щѣлъ да бжде уволненъ, и подученъ въ ка-
фенето на Мито Пешевъ Менговъ, прѣдъ свидѣтелитѣ:
Братъ Петковъ и Никола Крайовъ отъ Пирдопъ, Петръ

Петровъ и Мито Пешовъ и др. още много отъ с. Смолско
е заплашилъ избирателитѣ, че който не отиде и гласува
за Илия Вълчевъ, не щѣлъ да му дава причастие. Съ това
срѣдство можтъ да си служжтъ само Вълчевци и Сви-
начовци при единъ священникъ като Ефтимовъ, но не и
другъ честенъ агитаторъ. Това заплашване ги накара да се
въздържатъ отъ да гласоподаватъ. За тая недостолѣйна за
званието на свящ. Георги Ефтимовъ агитация, е заявено
прѣдъ неговото началство.

3. Въ деня на избора, избирателитѣ на с. с. Мир-
ково и Буново, идеяки въ Пирдопъ, гдѣто ставаше изборѣтъ,
Недѣлко Свиначовъ, придруженъ съ подготовени отъ по-
рано побойници, сж прѣсрѣщали въ гр. Златица нѣкои отъ
гласоподавателитѣ и следъ като ги заплашвали съ бой да
не гласували за Мих. Маджаровъ, запирали ги въ дворо-
ветѣ на Костадинъ Драгоевъ и Черньо Салчевъ. За тия
имѣ дѣйствиия има съставено дознание отъ окол. началникъ.
Свидѣтели на това сж: Павелъ Гетовъ отъ Пирдопъ, Нанко
Радовъ и Савво Радовъ отъ с. Буново, Спасъ Гацевъ и др.
отъ с. Мирково.

4. Въ сжщия день, въ дюкяна на Д. П. Генчевъ
отъ г. Пирдопъ, Недѣлко Ф. Свиначовъ е далъ на Нешо
Николовъ и Генчо Стойковъ както и на др. отъ с. Колан-
ларе по три лева да гласуватъ за Вълчева, а не за Мад-
жарова, за когото щѣхж да гласуватъ. Свидѣтель е Д. П.
Генчовъ.

5. Въ сжщия ханъ и на сжщото мѣсто Гавриилъ Оро-
шаковъ отъ София, Недѣлко Ф. Свиначовъ и Иванъ Вълчевъ,
свикахж повече отъ 50 души Копривщенци избиратели,
които щѣхж да гласуватъ за Маджарова, дадохж имъ по
два лева та гласувахж за Илия Вълчевъ. Свидѣтели на това
сж: Гавриилъ Х. Тодоровъ, Рашко Куйликовъ и Нейко
Ляговъ, отъ г. Копривщица, и Д. П. Генчевъ, отъ градъ
Пирдопъ.

6. При избирателното мѣсто до урнитѣ Недѣлко Ф.
Свиначовъ и баща му Филипъ Свиначовъ отъ Коланларе.
скжсахж на нѣколко Коланларски избиратели бюлетинитѣ,
които щѣхж да даджтъ за Маджарова и имъ дадохж, съ
заплашване, други за Илия Вълчева. За това изнасилване
избирателитѣ има подадено заявление до бюрото;

7. Въ навечерието на избора Златишкото градско-
общинско управление, съ обявления, залѣпени на виднитѣ мѣста
въ Златица, заплаши избирателитѣ, които щѣхж да гласу-
ватъ за Маджарова, че ще ги глоби по 10 лева, който не
отиде и гласува за Вълчева. Това обявление ще се намѣри
въ архивитѣ на общинското управление; и

8. Тоже въ навечерието на изборитѣ, Етрополската
градска комисия, заедно съ Ивана Вълчевъ, Васила Въл-
чевъ и учителя Кр. Якимовъ, съ глашатаи, заплашили Етро-
полскитѣ граждани и колибари, че на първитѣ занимаючи
се съ касапжкъ и др. дребна търговия, ще запретжтъ да
търгуватъ, а послѣднитѣ, че ще ги изгонжтъ отъ колибитѣ
имѣ, ако гласуватъ за Маджарова, а не за Вълчева. На
повече отъ 50 души сж дали по 2 лева и по 1 чивтъ
царвули да гласуватъ за Вълчева. Свидѣтели на това сж:

Никола Тацовъ, Гр. Х. Цвѣтковъ, Христо Николовъ и Лазаръ Кацаровъ отъ гр. Етрополе.

Тия сж оплакванията, които сж изложени въ заявлението отъ избирателитѣ. Това заявление е подписано отъ около 860 души избиратели.

Има и второ заявление, подадено пакъ до г-на Прѣдсѣдателя на Нар. Събрание, което има сжщото съдържание, както и това, което сега прочетохъ. И то е подписано отъ 240 души.

Провѣрочната коммисия като разгледа оплакванията, изложени въ заявлението, което прочетохъ сега, обърнѣ внимание, най-много на оплакването, относително заплашването на священника, че нѣма да даде причастие на ония избиратели, които не гласуватъ за Илия Вълчева и на приказа отъ Златишкото градско-общинско управление, съ който се е обаждало на избирателитѣ, че ще бждѣтъ глобени, ако не гласуватъ за Вълчева.

Коммисията като имаше прѣдъ видъ, че у насъ религиозното развитие не е достигнало до тамъ, щото подобно заплашване отъ единъ священникъ да не се счита за нищо и че напротивъ религиозното развитие, особено у нашия селянинъ, е още въ примитивно състояние и че слѣдователно, такова заплашване отъ страна на священника е могло да повлияе върху избирателитѣ и да ги накара да даждѣтъ гласа си не за когото тѣ искатъ, — за това болшинството отъ коммисията дойде до заключение, че трѣбва да се прати една анкета, която да издири: да ли е имало заплашване отъ страна на священника, че нѣма да даде причастие на избирателитѣ, въ случай, че не гласуватъ за Илия Вълчевъ. Обаче, при разискването на това обстоятелство, не се имаше прѣдъ видъ една телеграмма, която е подадена отъ общинския кметъ и членовѣтѣ на общинския съвѣтъ на с. Смолско, въ която се казва, че отъ страна на тѣхния священникъ не е имало заплашване къмъ избирателитѣ, че нѣма да имъ даде причастие, въ случай, че не гласуватъ за Вълчева. И понеже прочетохъ заявлението, ще прочетѣ и телеграммата, защото не е четена въ коммисията. (Чете.)

Телеграмма отъ Златица

№ 108.

София, Прѣдсѣдателю Народно Събрание.

Учимъ се, че по инициативата на нѣкои Пирдопски жители, е подаденъ протестъ противъ избора на г-на Вълчева за народенъ прѣдставителъ, въ който протестъ било написано, споредъ както се хвалижѣтъ нѣкои подписавши протеста, че Смолскиятъ священникъ Георги Ефтимовъ, билъ заклѣвалъ избирателитѣ въ селото ни да не гласуватъ за друго, а за Вълчева. Смолското население, възмутено отъ тая скроена клѣвета, опълномощи ни да протестираме противъ такова низко домогване на инициаторитѣ на протеста които до 18-ий Май бѣхж единственнитѣ въ нашата околия поклонници на Стамболовия режимъ и издигае гласъ си за опровергаванieto горната клѣвета противъ священника ни, който е образцовъ пастиръ въ околията ни. № 643.

С. Смолско, 18-ий Ноемврий 1894 година.

Смолски общински Съвѣтъ: кметъ: Хр. Каранешовъ, помощникъ: Георги Паячовъ, членове: Данчо Герджика, Х. П. Петровъ, Ганчо Пеювъ, Иосифъ Цвѣтковъ, Добри Бербера, Никола Германа, Петръ Милкинъ и В. Пеневъ.

Понеже тая телеграмма не се прочете въ коммисията, която разгледваше изборътъ и безъ да знае съдържанието ѣ рѣши, че трѣбва да се прати анкета по тоя изборъ, за това сега азъ не знамъ какво ще да бѣде мнѣнието на коммисията по тоя изборъ и за това не могъ да докладвамъ повече. (Д-ръ Минчо Цачевъ: Гдѣ бѣше тая телеграмма по-напрѣдъ?)

Колкото се отнася до моето лично мнѣние, макаръ и да сжществува телеграммата, понеже по обстоятелството, за което се рѣши отъ коммисията да стане анкета се посочватъ и свидѣтели, то азъ настоявамъ да се прати анкета. Това е моето лично мнѣние, особено подиръ телеграммата, която сега прочетохъ, а не е мнѣние на докладчика на коммисията, понеже не знамъ какво рѣшение ще да вземе тя, ако видеше съдържанието на телеграммата. Прочее, като докладчикъ на коммисията, азъ оставямъ на почитаемото Нар. Събрание да рѣши: какво да стане по тоя изборъ. Мнѣнието на коммисията, както казахъ по-напрѣдъ, е, да се испрати анкета; но тя не знаеше съдържанието на телеграммата. (Единъ гласъ: За какво да се прати анкета?) Да се провѣри: истина ли поштъ е заплашвалъ селянитѣ, че нѣма да имъ даде причастие, ако не гласуватъ за Вълчева, и истина ли Златишкото градско-общинско управление е издало и залѣпило приказъ, съ което е съобщавано на гражданитѣ, че ще бждѣтъ глобени, ако не гласуватъ за Вълчева.

Д-ръ Дим. Вачевъ: Г-да прѣдставители! Като членъ отъ провѣрочната коммисия, азъ съмъ длъженъ, туку, вжтрѣ въ Нар. Събрание, отъ трибуната, да изкажѣ още веднжжъ своето мнѣние, по отношение изборътъ, станжлъ въ Пирдопската околия. Вие чухте, че болшинството отъ провѣрочната коммисия е дало мнѣние да се назначи по Пирдопския изборъ една анкетна коммисия, която да изслѣдва, да провѣри нѣкои оплаквания: до колко тѣ сж вѣрни или невѣрни. До колкото азъ разбрахъ, при разискването на тоя въпросъ въ коммисията, на и днесъ отъ думитѣ на самия докладчикъ, анкетата се иска, за да се провѣржѣтъ едни факти, по каквито, споредъ мене, никога не се назначава анкета. Анкета се иска, за да се провѣржѣтъ едни оплаквания отъ извѣстни контестатори, подписавши протеста на 10-ий Октомврий.

Първиятъ фактъ, който се иска да се провѣри е, че нѣкой си священникъ, отъ селото Смолско, билъ казалъ на своитѣ съселани избиратели, че нѣма да имъ даде причастие, ако не гласуватъ за г-на Илия Вълчева, и че за подкрѣпление на тоя фактъ се посочвали двама-трима свидѣтели. Искане да се узнае: да ли тоя священникъ, отъ селото Смолско, е агитиралъ съ простени или непростени срѣдства за сегашния избранникъ г-нъ Илия Вълчевъ. Ако мислите вие, че за подобни факти, за подобни агитации, направени отъ лица, които сж въ сжщото врѣме избиратели, но не сж избираеми, които агитации можѣтъ да влѣкжѣтъ слѣдъ себѣ си нѣкакво прѣслѣдване и наказание; ако мис-

лите, че за подобни работи може да се допуска анкета, тогава нѣмамъ нищо противъ; назначете анкета и вижте да ли това е вѣрно или не. Но ми се струва, че Нар. Събрание ще направи капитална грѣшка, ако назначи анкета за такива факти. Менѣ ми е извѣстно, че анкета по избори всѣки пѣтъ — не само у насъ, но и въ другитѣ държави — се праща само за провѣряване факти, когато се е намѣсила властѣта. Ако бѣше указано, че въ Пирдопската околия властѣта, полицията, или окръжниятъ управителъ, или други нѣкои чиповници, които иматъ влияние, сж взели такова и такова участие и сж въспрѣпятствували на избирателитѣ да вземжѣ участие въ избора, да упражнжѣт своето избирателно право, — тогава разбирамъ да се каже, че трѣбва да се назначи анкета, за да се види: истина ли избирателитѣ сж лишени отъ избирателното право, или пѣкъ едно само количество отъ българскитѣ граждани сж били лишени отъ възможността да искажжѣт своята воля, т. е. кого мислжѣт тѣ, че може да бжде тѣхенъ прѣдставителъ въ Нар. Събрание. Но за факти, какѣвто е настоящия; зарадъ това, че единъ свещеникъ е агитиралъ въ едно село, да се испраща анкета, това не разбирамъ. Както щѣте това направете.

За да не бждж голословенъ въ рѣчѣта си и въ мнѣнието си, което ще поддържамъ, азъ ще се коснж до нѣколко, па даже и до всичкитѣ пунктове на протеста. Най-напрѣдъ за правилността на избора ние притѣжаваме дневникъ, за когото не единъ пѣтъ г-да прѣдставителитѣ тукъ отъ трибуната и отъ мѣстото си сж заявявали, че той е най-автентиченъ документъ; че е документъ, който прѣди всичко трѣбва да ни ржководи за да заключимъ отъ него за единъ изборъ правиленъ ли е той или неправиленъ. Тоя дневникъ, съставенъ отъ бюрото, ни увѣрява, че изборѣтъ е станжлъ свѣршено правилно и безъ всѣкакѣвъ инцидентъ и че само прѣзъ течението на самия изборъ и до края е подадено едно единствено заявление отъ нѣкой си Хр. Т. Пачиловъ, заявление, което въ началото не сжществуваше при дѣлото, но нѣкои неприятели на избранника бѣхж заявили, че го били взели, а послѣ като се поиска отъ провѣрочната комисия, се прѣдстави. Това заявление както щѣте така го приемоте; азъ ви само казвамъ какво е станжло съ него. Ако нѣкои мислжѣт, че единъ прѣдставителъ може да се възползува отъ единъ несжществующъ документъ при дѣлото, да го открадне, въ такѣвъ случай можете да мислите както щѣте, но тоя документъ нѣма никакво значение за дѣлото. Защото отъ заявлението на тоя човѣкъ не се вижда нищо абсолютно, което да нарушава правото на избирателитѣ, на българскитѣ граждани и което да нарушава реда на избиранието. Струва ми се, че вие изслушахте съдържанието на това заявление, което е подадено въ врѣме на избора, отъ единъ избирателъ, или отъ единъ човѣкъ, който е присжтствувалъ при избора; струва ми се, че чухте съдържанието му отъ г-на докладчика, та, слѣдователно, считамъ за излишно да приповтарямъ съдържанието му. Ще кажж само, че то не се отнася нито по лишаване отъ правото на нѣкои избиратели, нито пѣкъ по нѣкои нарушения прѣзъ течение на избора. Слѣдователно, за-

явлението само по себѣ си не е основателно и не заслужва никакво внимание. Провѣрочната комисия въ болшинството си не е искажала мнѣние да се прати анкета, на основание на това заявление, а просто по послѣдвалитѣ протести.

Сега, понеже сме при дневника, длѣженъ съмъ да констатирамъ, че дневникѣтъ, който се съставлява при всичкитѣ избори, щомъ нѣма нѣкаква неправилностъ, констатира правилността на извършения изборъ. Сжщото е станжло и съ Пирдопския изборъ. Тамъ дневникѣтъ е съставенъ и понеже не е имало нередовностъ, не е споменжто нищо.

По избора обаче по-късно е прѣдставенъ единъ протестъ и възъ основание на писаното въ него, комисията е базирала сжрето мнѣние за анкета. Щомъ е така, върху тоя протестъ трѣбва да се спрѣмъ. Прѣди всичко, длѣженъ съмъ да констатирамъ, че протестѣтъ носи дата 20 Септемврий, или съ други думи казано, протестѣтъ е написанъ на 20 Септемврий, т. е. нѣщо деветъ дена подиръ избора. Ако вие си припомните вашитѣ мнѣния, и, ако си припомните множеството избори, по които бѣхж прѣдставени много такива протести, вѣрвамъ, че ще дойдете до убѣждението, че и тоя протестъ, който е направенъ 9 дена послѣ избора и който е подаденъ на 10-й Октомврий въ Нар. Събрание, не би трѣбвало да се вземе въ внимание. Това непрѣменно би трѣбвало да стане, особено като вѣрвамъ, че вие ще си припомните вашитѣ мнѣния по другитѣ избори, възъ основание на които подобнитѣ протести вие не взехте въ внимание. Но както и при другитѣ избори, азъ не казвамъ, че тоя протестъ трѣбва да бжде прѣскаченъ; напротивъ, той трѣбва да бжде прочетенъ и оцѣненъ. Туй съмъ настоявалъ да стане при другитѣ избори и туй настоявамъ да стане и при сегашния. Сега, азъ не правж нищо друго, а само припомнямъ мнѣнието на Нар. Събрание и неговото заключение за такива едни протести. Но какво ни говори тоя протестъ? Азъ казахъ, че ако се гледа самия протестъ, той е съставенъ на 20-й Септемврий, а пѣкъ е постжпилъ въ Нар. Събрание на 10-й Октомврий. Длѣженъ съмъ, г-да прѣдставители, да забѣлжж — прѣди да пристжпж къмъ мотивитѣ на протеста — върху едно обстоятелство, което ще освѣтли Нар. Събрание, ако, разбира се, то е рѣшено да оцѣнява документитѣ, и, ако не си е съставило вече друго мнѣние. Длѣженъ съмъ да обяснж, че гдѣто се е бавилъ тоя протестъ отъ 20-й Септемврий до 10-й Октомврий, причината е събирането на подписитѣ. Който отъ васъ иска нека дойде да прѣгледа тоя протестъ, или както го сж нарѣкли подписавшитѣ го — заявление — и ще види, че подписитѣ сж събирани отдѣлно, на особенни книги, съ исклучение на около 380 подписа, които се виждатъ че сж положени на книгата, на която е написано и самото заявление. Отъ цифрата 385, нѣма вече продължение на сжщата книга; не слѣдва вече една книга, а напротивъ слѣдватъ други книги, пришити отдѣлно отъ книгитѣ, на които е написанъ протестѣтъ. И тия новоприбавени книги сж съ свѣршено друга краска, отъ оная, на която е изложено съдържанието на протеста. И на тѣхъ слѣдватъ подписитѣ, които се свѣриватъ пакъ на праздна книга, а не на тая, на която е писанъ протеста. Това е станжло тѣй,

защото ако не бѣхж събирани подписитѣ на отдѣлни книги, нѣмаше да може да достигне протеста на 10 Октомврий тукъ. Освѣнъ това, вие ще видите тукъ, че подписитѣ слѣдватъ на отдѣлни коли книги, което нѣщо още по-ясно ни освѣтлява какъ е станжала работата. Въ тия коли, на които сж събирани подписитѣ, вие ще видите, че има поставени такива заглавия: „отъ Душанскитѣ избиратели“, послѣ: „отъ избирателитѣ на с. Лѣжане“, по послѣ: „подписки отъ избирателитѣ отъ града Копривщица, приложени къмъ общото заявление отъ Пирдопската околия за нередовноститѣ по избора за народенъ прѣдставителъ, станжля на 11-й Септемврий т. г. въ гр. Пирдоп“. Така е озаглавенъ списъка на имената, които сж подписани отъ нѣколко рѣцѣ отъ Копривщенската община.

И така, г-да прѣдставители, споредъ мене, работата се уяснява за гдѣто протеста се е бавилъ отъ 20-й Септемврий до 10-й Октомврий, когато е пристигналъ въ Нар. Събрание. Може би това да не е сжщественно. Но ако е тѣй, нека видимъ другитѣ работи какъ стоѣтъ; нека отидемъ по-нататѣкъ, нека видимъ съдържанието на самия протестъ.

Азъ ще напомня на Нар. Събрание и на всички ония, които желятъ да обсжждатъ протеста безпристрастно, че количеството на подписитѣ Нар. Събрание не е вземало въ внимание. При провѣрвяването на други избори — ние имаме вече редъ избори, — по които имаме подобни протести и не ги взехме въ внимание, когато се провѣрвявахж. Напр. имаме Босилеградскитѣ, Бургазскитѣ и много други избори и когато ги разгледвахме, ние казахме, че не подписитѣ играѣтъ роль, а съдържанието на протеста. Ние имаме и други протести, които бѣхж написани отъ самитѣ бюра и които бѣхж опълчени противъ правилността на самитѣ избори. Азъ ще ви припомня Видинскитѣ избори, па ако щѣте и вчерашнитѣ. А тукъ нищо подобно нѣмаше. Каквото щѣте, но ние не можемъ да сравнимъ Пирдопския изборъ съ никой другъ отъ до сега утвърденитѣ избори отъ Нар. Събрание. А че това е тѣй, не ще ни дума, защото азъ не искамъ тукъ да утвърждавамъ работи, които не сж истински. Тукъ азъ ще ви обясня само мотивитѣ отъ протеста и ще ви моля да сравните тия съ ония, които сж въ вашата паметъ по изборитѣ въ Видинъ, Плѣвенъ, Свищовъ, Босилеградъ и др. (Ив. Московъ: Нѣма нужда да говорите за Свищовскитѣ избори, защото снощи вие не гласувахте за тѣхъ.) Азъ говорѣж за това, защото ще бѣдж противъ анкетата и ще бѣдж за утвърдението на тоя изборъ. Азъ припомнямъ само фактитѣ на Нар. Събрание и отъ него зависи да ги приеме или не.

Сега нека да видимъ какъвъ е първиятъ мотивъ на протеста. Първиятъ мотивъ на протеста е тоя, че въ надвечерието на избора нѣкой си Свиначовъ, и двама негови другари, били отишли въ селата и агитирали за г-на Вълчева, като били застрашавали учителитѣ и избирателитѣ че ако не гласуватъ за Вълчева, а за друго лице, което било противъ Вълчева, щѣли да имъ направѣтъ това и онова. Казано е въ протеста, че Свиначовъ и другаритѣ му въ сжщия день на избора, били ходили въ 5 села да агити-

ратъ. Прѣди всичко, тоя, който е писалъ протеста, е трѣбвало да бѣде малко повече логиченъ и послѣдователенъ. Може ли единъ човѣкъ, съ двама свои другари, въ сжщия день на избора да ходи въ 5 села да убѣждава или заплашва избирателитѣ да гласоподаватъ за г-на Вълчева? Имали ли сж физическа възможность да отидѣтъ, въ сжщия день на избора, въ тия петъ села да увѣщаватъ избирателитѣ, когато по-надолу виждаме, да се казва въ протеста, че тия хора, въ деньтъ на избора, сж били въ избирателното мѣсто и кандѣрдисвали хората да гласуватъ за когото сж искали? Най-послѣ и да приемемъ, че нѣкой си Свиначовъ, — дѣйствително доста популяренъ човѣкъ въ оная страна, защото е родомъ отъ тамъ — е ималъ физическа възможность, заедно съ своитѣ си двама другари, въ сжщия день на избора, да ходи по селата да заплашва хората, че ще имъ направи това и това, ако не гласуватъ за г-на Вълчева, пакъ не можемъ да не приемамъ избора за правиленъ и редовенъ. За първъ пѣтъ ли слушаеме ние, че подобни агитатори сж ходили да агитиратъ по селата? Азъ ми се струва, че нѣма нужда да ви припомнявамъ, че тукъ е имало по много избори такива протести, къмъ които, както членовѣтъ на комисията, тѣй и Нар. Събрание се отнесохж ни повече ни по-малко, освѣнъ съ смѣхъ. Всѣки отъ насъ признава, че избирателитѣ иматъ право на агитация и който може да агитира повече, той спечелва изборѣтъ. Така е станжло и тукъ. Ето защо, азъ казвамъ, че споредъ мене Нар. Събрание е сезирано съ единъ такъвъ въпросъ, който е свършенно голословенъ.

Вториятъ мотивъ, къмъ който най-много и усърдно се е отнесла комисията, като е дала мнѣние за назначение на анкета, е, че священникътъ Георги Евтимовъ, отъ с. Смолско, е заплашвалъ сѣселянитѣ си да не гласуватъ за друго, а за г-на Вълчева, защото въ противенъ случай не щѣлъ да имъ даде причастие. По-напрѣдъ мнозина отъ насъ въ комисията се отнесохж къмъ тоя мотивъ съ една насмѣшка, като казахж, че това не е мотивъ, — че не трѣбва да сжществува въ единъ протестъ противъ единъ изборъ, и че даже и да е правилъ священникътъ въ своето си село подобно нѣщо, отъ което да се вижда, че не сж гласували повече отъ 15 души, то не остава освѣнъ неговото началство да го сжди за това; а относително правилността или неправилността на избора, неговата постѣшка нѣма значение. Така сме постѣпвали и при другитѣ избори, а така би трѣбвало да се постѣпни и въ тоя случай, освѣнъ ако има съставено прѣдварително друго мнѣние.

Третиятъ мотивъ въ протеста е тоя, че пакъ сжщия Свиначовъ, за когото се казваше, че е популяренъ въ Пирдопската околия и който въ Стамболово врѣме е тѣглилъ най-много отъ всички други, па даже и отъ всички насъ, които се памираме тукъ въ Нар. Събрание, — билъ посрѣщалъ избирателитѣ отъ селата Мирково, Буново и др. и ги заплашвалъ да не гласуватъ за друго, а за г-на Илия Вълчевъ. И това не е нищо повече освѣнъ агитация. И заради това, казватъ контестаторитѣ въ тоя мотивъ имало и полицейско дознание. Понеже се споменж тукъ, че

е имало такова дознание против агитацията на Свиначова, отъ тукъ се вижда, че полицията или властта, не само, че не е помагала на г-на Вълчева, а напротивъ е прѣпятствувала, или поне, ако не е прѣпятствувала, то поне е стояла на страна. Слѣдователно, г-нъ Илия Вълчевъ се е избралъ на свои собствени сили, а не както казватъ контестаторитѣ. Отъ тукъ прочее се вижда, че или властта е вземала участие противъ г-на Вълчева, или е била пасивна, като не е съчувствувала на г-на Вълчева. Самото съдържание на мотивитѣ е такова, че е имало агитация отъ страна на Свиначова и като е така азъ питамъ: ще приемете ли, че изборътъ е неправиленъ за това, че е имало агитация за сегашния избранникъ? Ако мислите, че това е единъ сериозенъ мотивъ, за да се назначи анкета или за касиранieto на избора, тогава приемете едното или другото; не въ всѣки случай това не е единъ сериозенъ мотивъ, споредъ мене. Мене ми се струва, че ще ни обвинятъ въ пристрастие, ако вземемъ възъ основание на такива мотиви да се произнесемъ, че изборътъ е неправиленъ, или, че заслужва да се назначи анкета. Ние миняхме на единъ изборъ, на половината отъ изборитѣ, по които имаме протести, на които мотивитѣ бѣхъ съ подобно съдържание. Сериозенъ ли е мотивътъ въ протеста, че Свиначовъ далъ на Нешо Николовъ и Генчо Стойновъ по три лева да гласуватъ за Вълчева, а не за друго? Най-напрѣдъ, това не е установено съ нищо. Но и да бѣше установено, питамъ ви г-да прѣдставители, ще кажете ли слѣдъ туй, че изборътъ е нередовенъ, за това, че едно частно лице — възъ отъ властта — че единъ частенъ избирателъ е далъ по три лева на двѣ други лица да гласуватъ за сегашния избранникъ? Ако тия двѣ лица или тѣхнитѣ гласове влияеха на резултата на избора, пакъ до нѣкъдѣ бихъ разбралъ; но тия двѣ лица не влияятъ. Освѣнъ туй, това е частна агитация, частно право, и за това нѣщо се прѣслѣдва и е отговорно само онова лице, което е извършило тая агитация; обаче въ никой случай не може да се опорочи избора.

Петиятъ мотивъ е, че г-нъ Гавриилъ Орошаковъ отъ София и пакъ Свиначовъ и братътъ на Илия Вълчевъ, свикали въ единъ ханъ повече отъ 50 души избиратели и ги уговорили да гласуватъ за Илия Вълчевъ, а не за друго. Това е перфидна лъжа. Ние имаме данни при дѣлото, отъ които се установява, че г-нъ Гавриилъ Орошаковъ никога нѣма да даде гласъ за Илия Вълчева. Възможно ли е щото г-нъ Орошаковъ, който билъ отишълъ да се избира, който билъ поставилъ кандидатурата си, който за това се е намиралъ на мѣстото на избора, който е получилъ 133 гласа, — да дава по два лева на избирателитѣ да гласуватъ за Илия Вълчева. Това е измислица и то е, което най-много компрометира протеста съ цѣлото негово съдържание.

Другъ единъ мотивъ има въ протеста. Казано е, че Свиначовъ и баща му, въ деня на избора, били скъсали на нѣколко избиратели бюлетинитѣ, които били съ името на противния кандидатъ, и давали други съ името на Илия Вълчевъ. Ако това даже да бѣше и истина, азъ ви пи-

тамъ: това прѣстѣпление ли е? Стига да умѣя да увѣщаю нѣкои отъ избирателитѣ да ми дажатъ своитѣ бюлетини, които иматъ, и да имъ дамъ други, и ако могатъ да ги задържатъ и да ги пуснатъ въ урнитѣ, това ще бѣде много нѣщо за мене. Отъ това ще излѣзе, че тия избиратели сж били заблудени по-напрѣдъ, като сж приели бюлетини за другъ кандидатъ. Ето защо азъ казвамъ, че и това е едно голословие въ протеста.

Другъ единъ, а слѣдъ него и втори мотивъ, е и тоя, че Златишкото градско-общинско управление писмено, съ приказъ, и Етрополскиятъ градско-общински съвѣтъ устно, чрѣзъ гласатай, били обявили на населението да избиратъ Илия Вълчева, защото иначе щѣли да бѣдѣтъ наказани. Това, г-да прѣдставители, смѣя да кажъ, че не е истина. Нѣкои отъ насъ, които бѣхме въ комисията и други хора, се постаряхъ телеграфически да прѣдставятъ отъ тия общински съвѣти, или обявление такова, или удостовѣрение, че е имало подобно нѣщо, обаче не се успѣ. Па и до днесъ нѣма такова нѣщо да е постѣпило въ комисията. Единъ нѣтъ даже отложихъ докладването на избора по тая причина. Понскахъ се свѣдения, но такива не се прѣдставихъ, защото бѣше лъжа. Мислите ли, г-да прѣдставители, че едно общинско управление ще отиде до тамъ далече, щото съ писмено обявление, залѣнено по улицитѣ, да обявява, че ще налага глоба на избирателитѣ, ако не гласуватъ за извѣстно лице? Може ли едно общинско управление да си позволи подобно нѣщо? Кой е тоя кметъ или кметски помощникъ, който ще иска да вземе върху си такава отговорностъ за едно такова прѣстѣпно дѣяние, което се прѣслѣдва отъ закона? Ако допуснемъ, че е имало такива кметове и помощници, то ще слѣдва да признаемъ, че цѣльта не е била друга, освѣнъ да се опорочи изборътъ. Или най-сетнѣ, ако е имало подобно нѣщо, то защо, като е ставало това отъ нѣкои заинтересувани хора, не се доставихъ исканитѣ свѣдения? Ето защо, още веднѣжъ се явява тукъ несѣстателността на мотивитѣ въ тоя протестъ.

Г-да прѣдставители! Всичкитѣ тия факти и мотиви, които обяснихъ, се съдържатъ въ протеста и нѣма нито единъ другъ. Азъ взехъ бѣлѣжки отъ всичкитѣ тия мотиви, за да можъ прѣдъ Нар. Събрание да искажъ какво е съдържанието на протеста. Ако мислите, че съмъ въ състояние да искривявамъ съдържанието на нѣкои отъ мотивитѣ, тогива вземете протеста и го провѣрете. Само за туй, защото комисията съ болшинството си иска, на основание на подобни голословни мотиви да се назначи анкетна комисия, за това събрахъ тия мотиви, за да можъ да ги оборѣжъ тукъ прѣдъ васъ. Ако мислите, че на основание на тия мотиви, т. е. на основание, че е имало агитация за избора на г-на Вълчева, че е вземала участие властта, да се направи провѣрка на мѣстото, то назначете анкета, за да може да се докаже, че властта не е вземала участие, че не е способствувала на Вълчева да се избере, и че напротивъ не е съчувствувала за избиранieto му.

Понеже въ комисията се появи подозрение, отъ гдѣ на кждѣ да бѣде избранъ Илия Вълчевъ въ Пирдопската околия или Етрополе, то справедливо забѣлѣжихъ други,

че както г-нъ Стоянь Михайловски може да се избере за прѣдставитель въ Кжжль-Агацката околия, тъй и г-нъ Илиа Вълчевъ може да се избере за такъвъ въ Етрополе. Но не е тъй, г-да прѣдставители. Тоя, който казва това иска съ туй да мотивира, че единъ човѣкъ безъ да го познаватъ въ една околия може да бѣде избранъ въ сжщата околия. Обаче, работата тукъ не е така. Г-нъ Вълчевъ е родомъ отъ Етрополе, една отъ главнитѣ общини въ тая околия, центрътъ на която е Пирдопъ. Той има баща, има и роднини, които сж въ състояние да агитиратъ за него, и които населението познава. Освѣнъ това, г-нъ Вълчевъ въ послѣдно врѣме подиръ убийството на Бѣлчева, когато се обвинявахъ редъ хора за това убийство, стоя арестованъ въ София и отъ тукъ го вземахъ и го интернирахъ въ Етрополе, гдѣто прѣкара 7 мѣсеци. Това е извѣстно на населението. Освѣнъ това той е избранъ и другъ пътъ за прѣдставитель. Избранъ е въ 1887 и 1891 г., въ врѣмето на Стамболова, но и двата пѣтя по желанието на правителството, на властѣта, чрѣзъ организирани шайки биде унищоженъ изборътъ му. Неговиятъ братъ на 6-й Септемврий е билъ избранъ за членъ въ окръжния съвѣтъ и защото не се харесалъ на нѣкои, билъ разваленъ изборътъ му; но на другата недѣля пакъ е билъ избранъ. Слѣдователно, имало е основание за да го избиратъ. Г-нъ Вълчевъ е избранъ за прѣдставитель отъ Пирдопската околия до третото Обикновено Нар. Събрание; избранъ е билъ за прѣдставитель и въ Великото Нар. Събрание, което избра сегашния Князь, Негово Царско Височество Фердинандъ I-й. Избранъ е за прѣдставитель и въ IV-то Обикн. Нар. Събрание и въ други още. Искамъ да кажж, че никакво съмнѣние не може да се хвърли върху неговия изборъ, или че той може по тая или по оная агитация на Свиначова, или пъкъ по влиянието на двата подкупени търговци да бѣде избранъ за прѣдставитель.

Това счетохъ за нужно да напомнѣ на Нар. Събрание, за да види, че г-нъ Вълчевъ не е отъ ония случайни избраници въ околии, въ които не ги познаватъ, но че напротивъ той бѣше кандидатиранъ за народенъ прѣдставитель отъ всичкитѣ комитети на тая околия, съ исклучение на оная отъ Пирдопската община, която община дѣйствиелно не му е съчувствувала, защото мисли, че ако той бѣде избранъ за прѣдставитель, може да повлияе да се прѣмѣсти центрътъ на околията пакъ въ другъ градъ — въ Етрополе или въ Златица и да се лиши Пирдопъ отъ тая честъ. Той е билъ кандидатъ на комитетѣ на народната партия отъ Златишката, Буновската, Каменската и отъ всички общини, които съставляватъ тая околия. Че е кандидатиранъ, за това сжществува и печатано въззвание. Всички тия данни, събрани заедно, иджтъ да напомнѣтъ на Събранието, че г-нъ Вълчевъ не е случайно избранъ.

Освѣнъ това, за опровержение на втория мотивъ на протеста, на който се основавахъ нѣкои и исказвахъ мнѣние, че трѣбвало да се кассира изборътъ, именно защото священникътъ заплашвалъ селянитѣ, че нѣма да имъ даде причастие, ако не гласуватъ за Вълчева, сжществува телеграма отъ с. Сможско, въ която се казва, че това е

лъжа. Тая телеграма се намира при дѣлото. При тия данни, ако мислите, че трѣбва да се кассира г-нъ Вълчевъ, защото не билъ приятенъ на нѣкои си; ако мислите, че такива данни може да послужатъ за анкета, каквато не допуснахте по избори, гдѣто се оплакватъ избирателитѣ за намѣсата на властитѣ, приемоте да се назначи анкета. Но ми се струва, че Нар. Събрание или едното или другото да приеме, ще се покаже, че то не е послѣдователно, а е пристрастно. Ето защо, г-да прѣдставители, азъ исказвамъ мнѣние, че възъ основание на тия данни изборътъ трѣбва да се утвърди. Тоя изборъ съ нищо не може да се сравни съ изборитѣ въ Бургазъ, Плѣвенъ, Босилеградъ, Свищовъ и още много други, които се утвърдихъ. Правѣ прочее прѣдложение, щото да се не уважава заключението на комисията за анкета, а да се гласува за утвърждаването на тоя изборъ, като изборъ правиленъ.

Геор. Добриновичъ: (Гласове: „Исчерпанъ е въпросътъ!“ — Веселостъ.) Г-да прѣдставители! Ако погледнемъ на тоя изборъ малко отъ пристрастна точка зрѣние, ние ще намѣримъ, че трѣбва да го потвърдимъ непрѣменно; но ако погледнемъ, като по-безпристрастни сждии, трѣбва да се убѣдимъ въ противното, че не трѣбва да го утвърдимъ, и че трѣбва да стане друго нѣщо. Въ провѣрочната комисия имаше двѣ мнѣния: едното бѣше за анкета, а другото за кассирание. Тамъ нѣмаше мнѣние за утвърждаване на тоя изборъ, но имаше мнѣние за анкета, а меншеството бѣше за кассирание. Ако, повтарямъ, погледнемъ малко пристрастно, трѣбва да утвърдимъ тоя изборъ; но ако погледнемъ като безпристрастни хора, като сждии, които стојтъ по-високо, тогава трѣбва да допустнемъ неговото кассирание или анкета.

Азъ не съмъ съгласенъ съ г-на Вачева, че непрѣменно трѣбва да го утвърдимъ. (Д-ръ Дим. Вачевъ: За да се утвърди, трѣбваше да има дивизионенъ командиръ!) Ще кажж на г-на Д-ра Вачева, че единъ попъ повече може да повлияе, отъ колкото единъ дивизионенъ командиръ. Туй да го знаете! (Миланъ Макавѣевъ: Не се страхуватъ отъ поповетѣ!) У насъ хората повече страхъ иматъ отъ поповетѣ.

Г-нъ Д-ръ Вачевъ сравнява тоя изборъ съ нѣкои други избори и казва, че като се потвърдихъ изборитѣ въ Видинъ, Свищовъ и пр., трѣбвало и тоя изборъ да се потвърди. Азъ не можъ да се съглася съ него прѣдъ видъ на това, че като вземемъ чувствата на нашето простолюдие, на нашитѣ селяни, ще видимъ, че единъ дивизионенъ командиръ или стражаръ или началникъ не може да повлияе на единъ изборъ така, както може да повлияе единъ попъ, ако каже на селянитѣ: ако не гласувате за Илиа Вълчевъ, нѣма да ви дамъ причастие. (Шумъ. — Гласове: Не е вѣрно! Други: Вѣрно е!) Това е въ обичаитѣ на нашия народъ, това е въ обичаитѣ на нашата религия. Това е у насъ въ историята, отъ която нашиятъ народъ толкова години е черпилъ сили (Миланъ Макавѣевъ: Както виждате, прѣдставитель на православието!) Ние трѣбва да погледнемъ малко на контестацията, трѣбва да погледнемъ на много още работи по тоя изборъ. Какъ така да го утвърдимъ? Тукъ има изрични работи, има сж-

ществени нарушения по тоя изборъ. Първо и първо се говори, че Вълчевъ и Свинаровъ свирѣли въ околната надъ своитѣ противници, понеже въ тая околия имало двѣ противоположни фракции. По-нататъкъ вториятъ пунктъ какво казва? Казва, че Недѣлко Свинаровъ ходилъ въ селата Челопечъ, Мирково, Коланларе и т. н. И какво сж правила тамъ? Прѣдставлявали телеграмма отъ министра на Просвѣщеніето и ѿ показвали на всички учители и тѣхни поддържатели, въ която се казвало, че ако не агитиратъ и не гласуватъ всички избиратели за Вълчева, учителитѣ щѣли да бѣдѣтъ отчислени и т. н. Това казватъ избирателитѣ на г-на Вълчева отъ Пирдопската околия. Какво казватъ по-нататъкъ? Казватъ: въ селото Смолско священникътъ Георги Ефтимовъ, който има синъ учителъ, за да запази своя синъ за да бѣде учителъ, — понеже имало телеграмма, тия които не бѣдѣтъ услужливи и не агитиратъ за Илия Вълчевъ ще бѣдѣтъ уволенни — то тоя священникъ отишълъ по-нататъкъ, както оня дѣдо попъ отъ Брѣзникъ, гдѣто исповѣда съ едно заявление, че билъ пиянъ, когато издалъ едно свидѣтелство, тоя священникъ отъ Смолско намѣрилъ за нужно. . . . (Тр. Китанчевъ: Кажете, че е искалъ да ги отчисли отъ Царство Небесно!) Попътъ е казалъ нѣщо повече на селянитѣ. (Смѣхъ.) Той намѣрилъ за нужно, че трѣбва да се направи нѣщо повече. Събралъ той селянитѣ въ кафенето, държалъ имъ рѣчь, че ако не отидѣтъ да гласуватъ за Вълчева, ако не отидѣтъ да гласуватъ за него и нѣкои селяни останатъ въ селото си, нѣма да имъ даде причащение, нѣма да отиде въ къщата имъ и най-послѣ щѣло да има и священническа проклѣтия. Това го е направилъ священникътъ Георги Ефтимовъ, отъ с. Смолско. Въ тоя случай, ние ще видимъ колко души избиратели има това село и какво влияние сж тѣ могли да произведѣтъ въ тоя изборъ.

По-нататъкъ, какво казватъ тия г-да въ контестацията? Казватъ, че при надвѣчеріето на избора тоя г-нъ Свинаровъ, придруженъ съ нѣколко души, отъ по-рано приготвени побойници, прѣрѣщали мнозина отъ избирателитѣ въ Златица, и какво правѣтъ? Направили саморасправия. Отишли въ Златица, прѣрѣщили много избиратели, заплашили ги и ги затворили въ двороветѣ на Константина Драгоевъ и Черню Салчовъ. Така, въ двата двора е имало затворени хора избиратели, при които други хора сж били турени да ги пазѣтъ, за да не можѣтъ да отидѣтъ да гласуватъ. Това е било въ Златица, недалеко отъ Пирдопъ, половинъ или $\frac{3}{4}$ часа. Но забѣлѣжете, че тия хора сж били държани цѣлъ день. Плакали сж се, че не били допуснати да отидѣтъ да упражнятъ своето избирателно право. (А т. Краевъ: Колко души сж били?) 200 — 300 души. (А т. Краевъ: Двама души ли ги арестували?) Контестаторитѣ казватъ, че е имало полицейско дознание по това и че за туй се обвинявалъ Свинаровъ. Азъ вѣрвамъ, че това не може да мине така. Че ако е имало избиратели арестувани, ако хората оказватъ на това, че е имало полицейско дознание за това аресуване, не можемъ да кажемъ така лесно да се утвърди тоя изборъ. Не можемъ да не обърнемъ внимание на тия арестования, които

сж били само за туй, за да се не допуснатъ избирателитѣ да гласуватъ. (А т. Краевъ: У васъ умрѣли хора гласуваха!) Ние ги събрахме всичкитѣ и видѣхме колко сж били живи и колко умрѣли! По-нататъкъ какво казватъ тия г-да? (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Не се безпокойте, още не е исчерпанъ. По-нататъкъ казватъ въ контестацията, че е имало подкупени отъ Свинарова хора по за 3 лева, за да дойдѣтъ и гласуватъ за Илия Вълчевъ. Да ли е така или не е, не знаѣмъ. Но хората оказватъ на свидѣтели. Разгърнете тѣхния протестъ и ще видите, да ли е така или не. Имената на свидѣтелитѣ ги има, и азъ вѣрвамъ, че ако сжествува дознание отъ полицията, оказването на тия имена не е напраздно. Това подкупване е било извършено отъ брата на Вълчева и отъ други нѣкои учители въ единъ дюкянъ, гдѣто били дадени по 3 лева на нѣкои избиратели. Въ Етрополе на повече отъ 50 души избиратели сж били дадени по 2 лева и по единъ чифтъ царвули, за да гласуватъ за Илия Вълчевъ. Като съберемъ по-рано даденитѣ по 3 лева и послѣ по 2 лева на други 50 души, дадени на хора да гласуватъ за Илия Вълчевъ и тѣ изпълнили обѣщанието си съ това възнаграждение. Забѣлѣжете, че не бяхъ обърналъ внимание ни най-малко, ако туй не ставаше на изборното мѣсто, въ деня на избора, въ единъ ханъ или дюкянъ, който е билъ билъ близо до изборното мѣсто. (А т. Краевъ: Вънъ не бѣхъ ли!) Вънъ не бѣхъ. Въ сжщия день въ дюкяна на Ганчева, независимо отъ другитѣ 50 и нѣколко души, на които е било дадено по 2 лева, е било дадено и на други още 50 лица по 2 лева отъ Ивана Вълчевъ, за да гласуватъ за Илия Вълчевъ. Тия избиратели сж били отъ Копривщица. Това контестаторитѣ за да докажѣтъ, посочватъ на свидѣтели, както за първия, така за втория и за третия случай. Има имената на всичкитѣ въ контестацията.

По-нататъкъ какво казватъ? Златишкото градско-общинско управление е издало въ навѣчеріето на избора обявление чрѣзъ свои хора, писмено или така да се каже чрѣзъ гласатай или барабанъ, чрѣзъ което е съобщило на всички избиратели, че който не отиде да гласува за Илия Вълчевъ ще го глоби съ 10 лева.

Въ осмия пунктъ на тѣхната контестация какво казватъ? Оказва се, че Етрополското градско-общинско управление е постѣпило сжщо както Златишкото. И то съ гласатай заплашило Етрополскитѣ граждани и колибари, че на първитѣ, които се занимаватъ съ касапжкъ и друга дребна търговия, ще имъ се запрѣти да търгуватъ, а на вторитѣ, че ще се испѣдѣтъ отъ колибитѣ имъ, ако отидѣтъ да гласуватъ за г-на Маджарова, а не за Илия Вълчевъ. На повече отъ 50 души сж били дадени по 2 лева и по единъ чифтъ царвули.

Независимо отъ това, ако на едни сж дадени по 2 лева, на други по 3 лева и на трети по 3 лева, ставатъ 150 души. Сравнете тия 150 гласа съ полученитѣ отъ г-на Маджарова и г-на Вълчева, и ще видите, че подкупенитѣ отъ г-на Вълчева 150 души, измѣняватъ резултата на избора. Г-нъ Вълчевъ има 100 и нѣколко гласа повече отъ г-на Маджарова. Г-нъ Маджаровъ има 916 гласа, а

г-нъ Вълчевъ 1037 гласа. Разликата е само 100 и нѣколко гласа. Така щото, тия 150 гласа, които сж били истрѣгнати отъ г-на Вълчева съ пари, излиза че измѣняватъ резултата на избора. Излиза, че тия 150 лица били за г-на Михаила Маджаровъ, но послѣ като имъ се прѣдложило това възнаграждение, измѣнили своето убѣждение и били заставени да гласуватъ за Илия Вълчевъ и вслѣдствие на това се измѣнява резултатътъ на избора, именно че г-нъ Вълчевъ съ подкупенитѣ отъ него 150 гласа е получилъ болшинство. Ако приемемъ това за чистъ документъ трѣбва да прогласимъ за прѣдставителъ г-на Маджарова, а не г-на Вълчева. Прибавете още и подписитѣ въ контестацията, които сж около 980 и нѣколко души, и нѣколко други контестатори, които заявяватъ, че били задържани и не могли да отидѣтъ на избора, понеже били арестувани въ Златица, че нѣкои били изгонени, че на нѣкои бюлетинитѣ били испокжсани, ако прибавимъ и тѣхъ, какво ще намѣримъ? 980 които контестиратъ избора, други които не сж били допущани до избора, които сж били задържани въ Златица, на които пжтътъ е билъ прѣграденъ да гласоподаватъ, и слѣдователно излиза такава разлика, каквато виждаме сега.

Като приемаме че г-нъ Маджаровъ е тѣхния кандидатъ и че избирателитѣ не сж били допуснати да гласуватъ, като приемаме, че 980 души сж тия, които контестиратъ избора, и 916 души, които гласували за г-на Маджарова, намираме че тѣ излизатъ 1896 души, излиза че се измѣнява резултатъ на избора на г-на Вълчева. Измѣнява се резултатътъ на избора, като се прибавятъ и 150 души, на които били дадени царвули и пари, по 3 и по 2 лева. Тогава, това число, като се сравни съ 1037-тѣхъ гласа, които е получилъ г-нъ Илия Вълчевъ, може ли да се утвърди тоя изборъ? Ако избирателитѣ протестирватъ, ако оказватъ на бюлетини, които сж били кжсани и смѣнявани, ако оказватъ на това, че сж били задържани отъ да гласоподаватъ, азъ мисля, че това трѣбва да се вземе въ внимание. Азъ не вѣрвамъ, че околийскиятъ началникъ и стражаритѣ не може да повлияятъ толкова тамъ, гдѣто населението желае да избере нѣкого, колкото ако излѣзе дѣдо попъ да каже, че ще дамъ проклѣтия и че нѣма да давамъ причастие. Ако излѣзе единъ попъ да спира избирателитѣ, азъ казвамъ, че това има повече сила върху населението, отъ колкото силата на дивизионния командиръ или на който щѣте началникъ. (Единъ гласъ: Да живѣе дѣдо попъ!) Да живѣе попа, че е въ ваша полза. Азъ казвамъ, че съмъ ималъ случай да испытвамъ това. Съ стражаритѣ е лесна работата; съ околийския началникъ още по-лесно. Тѣ не могатъ да всѣватъ такова насилие, не могатъ да упражнятъ такова насилие, както попътъ. Това азъ съмъ испытвалъ. Тамъ гдѣто има религиозенъ страхъ, властѣта нищо не може да направи. Напраздно е да се силимъ да мислимъ противното. Тамъ гдѣто има въоръжена сила, избирателитѣ ще скрижатъ бюлетинитѣ си и ще кажатъ за очи, че еди-кой си бюлетина ще пуснатъ, а когато отидѣтъ на урната, ще пуснатъ друга бюлетина. Ето казвамъ, че публичната властъ не може никѣдъ да повлияе

повече, отъ колкото единъ дѣдо попъ, който казва, че нѣма да дава причастие. Ние имаме единъ примѣръ отъ избора въ Брѣзникъ, гдѣто дѣдо попъ бѣше издалъ едно свидѣтелство и послѣ въ друго прошение казваше, че го издалъ подъ влиянието на Бахуса, а тоя дѣдо попъ иде подъ влиянието на духовно лице всѣлява религиозенъ страхъ. (Смѣхъ.) Да всѣлява религиозенъ страхъ — страхъ, който не може да всѣе никаква властъ.

Ето защо, казвамъ, подобно насилие е повлияло на числото на избирателитѣ; повлияло насилието съ клѣтвата отъ дѣдо попа. Ако това има такова влияние, азъ вѣрвамъ, че нѣма да утвърдите тоя изборъ и ще се съгласите съ меншеството на комисията, да се кассира.

Прѣдсѣд.: Г-нъ Нейчовъ има думата.

Геор. Добриновичъ: Азъ не съмъ свършилъ, г-не Прѣдсѣдателю! Азъ ще обърнѣ вниманието ви върху протокола. Вие ще видите, че въ протокола нѣма отбѣлзано, кои общини сж се явили да гласуватъ, колко сж се явили, колко има избиратели и пр. Това не е казано, защото се прикрива тая цифра. Тукъ има съмнѣние. Пъкъ и въ протокола има нѣщо и продупчено. (Гласове: А! А! — Смѣхъ.) Тукъ е написана цифрата 2000 и нѣщо, а послѣ е поправена отъ горѣ, и е заличена. (А.т. Краевъ: Да живѣе вториятъ Колумбъ!) Защо и за какво, азъ не знамъ. Азъ протокола не го обявявамъ за фалшивъ, но казвамъ да обърнете внимание на тоя протоколъ. Не искамъ да споменувамъ за 300-тѣхъ наполеона, за които се каза, и за не знамъ още какво. Тукъ има поправени цифри, и вие сте съдили, вие се произнесете. Ние, ако, като съдили, погледнемъ безпристрастно, ако трѣбва да се произнесемъ съ справедлива присѣда, трѣбва да се произнесемъ за кассиранieto на тоя изборъ, а не за утвърждаването му. Ето тоя изборъ е за кассиране. (Гласове: „Браво! Браво!“ — Ржкоплѣскание.) Въ тоя изборъ е върлувало подкупничество, клѣтвата, имало е насилие надъ избирателното право на избирателитѣ, да гласуватъ за оногова, за когото не пжтъ. Измѣнено е желанието на избирателитѣ подъ страха на религията и сж гласоподавали не за оногова, за когото сж желаяли, а за Илия Вълчева. Вие знаете, че священнитѣ войни въ Палестина сж водени отъ духовенството; водени сж войни, войни много ожесточени. Не забравяйте, че прѣди нѣколко години въ Франция единъ такъвъ случай имаше, конкретенъ случай, който случай повлѣче (А.т. Краевъ: Ами инквизицията абстрактенъ случай ли бѣше?) Бѣше се явилъ единъ священникъ пакъ така да проповѣдва и неговото мнѣние се взема като такова, което влияе на свободата или на чувствата на избирателитѣ, които не сж гласоподавали по своето желание, а по волята на священника; и за това намѣрихъ тая проповѣдь на священника като кассационенъ поводъ за кассиранieto на избора. Ако гледаме така на работата, ние знаемъ че нашиятъ народъ е здраво свързанъ съ религията, знаемъ неговитѣ религиозни чувства, както въ турско врѣме, така и сега. Съ религията се е държалъ и е водилъ борбата и азъ вѣрвамъ, че и днесъ първо и първо за него е религията.

Ако забравимъ всички тия работи, тогава само може да минемъ съ сьонгеръ отъ горѣ и да кажемъ, какво може да направи дѣдо попъ, кой го слуша? За оня религиозенъ човѣкъ, който днесъ пости, а ние не постимъ, за него много нѣщо е клетвата. Азъ казвамъ, че всички тия факти, на които указахъ, за менъ сж доказателство и азъ не можъ да откажъ, че не сж истински. Ако ние свѣдемъ, ако ние съберемъ всичкитѣ факти и ако прибавимъ къмъ това и побочнитѣ доказателства, вие ще видите че това е вѣрно, ще видите, и трѣбва да се увѣримъ, че казаното въ контестацията е вѣрно и безъ да ходи анкета да го провѣрива. Съгласете се, че това е истина. Ако сме сждии и сждебни засѣдатели (Смѣхъ), ако сме убѣдени че трѣбва да се кассира тоя изборъ, да го кассираме; ако не сме убѣдени, да допуснемъ анкета. Ние сме кассационна инстанция и трѣбва да се произнесемъ. (Ат. Краевъ: Ами ако сме народни прѣдставители?) Да, ние сме кассационна инстанция въ тоя случай. Ако сме народни прѣдставители, трѣбва да проводимъ анкета; тукъ има свидѣтели, има доказателства и всичко е оказано. Не може да се мине върху тѣхъ току-тъй съ сьонгеръ. (Ат. Краевъ: „Ами кажи за телограммата!“ — Смѣхъ.) Телограммата може да е подадена подъ влиянието на Бахуса. (Смѣхъ. — Ржкоплѣскания.) И дохождамъ до заключение, г-да (Тр. Китанчевъ ржкоплѣска.) Г-нъ Китанчевъ, като ржкоплѣска, види се, напомнюва си за дѣда попъ Тилева, когато му скжса расото тукъ на трибуната. (Ржкоплѣскание отъ болшинството). Това види се си напомнюва. Не искамъ ржкоплѣскания несърдечни. (Ат. Краевъ: „Сърдечни сж“. — Иронически ржкоплѣскания.)

Азъ моля, г-да прѣдставители, да се съгласите съ менъ, да признаемъ, че тия нарушения сж станжли и че тѣ сж сжществени, и като такива, тоя изборъ трѣбва да се кассира вслѣдствие на тия нарушения, които сж грамадно число и които измѣняватъ резултата на избора. (Иронически ржкоплѣскания отъ лѣвицата.) Мерси!

Прѣдсѣд.: Думата има г-нъ Вълко Нейчовъ.

Вълко Нейчовъ: (Иронически.) Азъ отстъпвамъ думата си на г-на Добриновича. (Смѣхъ).

Мих. Такевъ: Слѣдъ дългата и краснорѣчива рѣчь на г-на Добриновича, който подробно очерта всичкитѣ законнонарушения, които сж станжли. . . . (Гласове: Отъ трибуната!) Ще кажъ само три думи, за това нѣма да отидж на трибуната. Г-нъ Добриновичъ обстоятелствено очерта всички прѣстѣпления, които сж констатирани въ протокола, само че извадената оцѣнка, каквато той направи не е съгласна съ онова, съ което той започнж отъ начало, сир. че трѣбва да се погледне безпристрастно на работата.

Всичкитѣ мотиви, ако се не лжж, и на провѣрочната комисия, и ония които изслушахме днесъ тука отъ устата на докладчика, нѣмаж друго изражение, освѣнъ едно едничко, и то е това, че тоя фамозенъ дѣдо попъ, който не единъ пжтъ ни е занимавалъ въ тая свжщenna ограда на Нар. Събрание, тоя дѣдо попъ, който повече прилича като да е живѣлъ въ първитѣ вѣкове, иде да употребява екскомунионъ, да запрѣщава причащението на християни, които не би отишли да удовлетворижтъ молбата на г-на Вълчева.

Азъ съжалявамъ, че такъвъ въпросъ е могълъ да бжде прѣдметъ на една контестация. Съгласенъ съмъ да се измѣдруватъ мотиви, готовъ съмъ да чакамъ да се изопачаватъ факти, да се казва за намѣса и насилия на полицията, да се злоупотрѣбява съ документитѣ, да се прибѣгва до фалшификации, но никога не съмъ допушчалъ, че ще се експлоатира съ религиознитѣ чувства на единъ християнинъ. Да се твърди, че дѣдо попъ плашилъ избирателитѣ подъ страхъ на запрѣщение да даде причастие на ония, които не сж гласували за г-на Вълчева, това казвамъ е позоръ отъ страна на тия, които искатъ да експлоатиратъ съ такъвъ мотивъ и съ такава алегация.

Какво е направилъ дѣдо попъ? Казватъ ни дѣдо попъ направи това и това. (Смѣхъ). Дѣдо попъ събралъ селенитѣ въ една кръчма и имъ казалъ, че ако не отиджтъ да гласуватъ за г-на Вълчева, нѣмаж да ги причастява. Мѣстото му е тукъ да кажъ, че у насъ за щастие, нѣма религиозенъ фанатизмъ. (Гласове: Не е истина!) Да, истина е! Дим. Ил. Стамболовъ: Тоя религиозенъ фанатизмъ ни е завардилъ 500 години като народъ.

Хр. Дограмаджиевъ: Стамболовъ има тоя религиозенъ фанатизмъ.

Мих. Такевъ: Като казвамъ, че у насъ нѣма религиозенъ фанатизмъ, азъ не разбирамъ, че има безрелигиозностъ, не разбирамъ атеизмъ, не разбирамъ религиозенъ развратъ. Подъ думата религия, азъ разбирамъ една умна, една рационална религия, една религия близо до здравия разумъ, една исповѣдъ на вжтрѣшнитѣ чувства на човѣка. А подъ думата религиозенъ фанатизмъ, азъ разбирамъ ония идеи, които каратъ много плѣмена да се бижтъ, защото еднитѣ не приемали религиознитѣ убѣждения, които проповѣдвали другитѣ. Има такива плѣмена, ако обичате, идете въ Китай, идете и въ други страни на Азия, Африка, Южна-Америка и вие ще се увѣрите въ това. Това не е атеизмъ, то е религиозенъ фанатизмъ. Когато всѣки, който не почита религията и нравитѣ на едно плѣме, бива закланъ, обѣсенъ и изгоренъ. Това разбирамъ азъ че е религиозенъ фанатизмъ, а не религиозно убѣждение, което се съгласява съ модерното течение на нравитѣ. Нашиятъ народъ, г-да, не е фанатикъ. Отворете Конституцията и тамъ ще видите, че всички религии въ България сж търпими, защото България не е религиозно фанатическа страна. Ако България бѣше религиозно фанатическа страна, никоя друга религия не ще можеше да успѣва, освѣнъ източно-православната, за която се казва въ Конституцията, че господствующа вѣра на Българското княжество, както е казано и въ единъ членъ отъ Берлинския договоръ. Но далечъ мисълта отъ насъ да бждемъ религиозно фанатическо господарство. Въ нашата Конституция и послѣ въ Избирателния Законъ много правилно и много рационално е опрѣдѣлено мѣстото на нашето духовно началство. То се лишава отъ това политическо право, да дохажда тукъ и да разрѣшава сждбинитѣ на България. Защото, ако бѣше иначе, ако България бѣше религиозно фанатическа страна, на първо мѣсто щѣше да се тури да бжджтъ избиратели духовнитѣ лица. Защото днесъ въ Франция и Англия, които носжтъ знамето, или по-добрѣ,

които сж люлка на най-голѣмата свобода и цивилизация, тамъ духовнитѣ лица сж избираеми, когато у насъ, нашиятъ основенъ законъ ако и да не прави разлика между нашитѣ граждани, другъ единъ законъ ограничава правата на духовенството. (Дим. Стамболовъ: Стефанъ Стамболовъ му ограничи правата!) Така щото, не може да бжде и дума у насъ за игра съ чувствата на народа.

Да допуснемъ, най-послѣ, че това е вѣрно; да допуснемъ, че поштъ е употребилъ влиянието си, и е заплашвалъ селянитѣ, че нѣма да имъ даде да се приближѣтъ до свитото причастие и тогава, когато можеше да се допусне каквото и да е влияние, пакъ нѣма да се съгласѣ съ г-на Добриновича, защото той много умно, така да кажѣ, прѣнебрѣгнѣ да прочете единъ отъ тия документи, които се намиратъ при дѣлото. Ако бѣхме рѣшили — както и до сега сме рѣшавали — да признаемъ за автентични документитѣ, които се намиратъ при дѣлото, позволете ми да кажѣ, че както се ссилавате на заявлението, че дѣдо поштъ е експлоатиралъ съ религиознитѣ чувства на селянитѣ, дайте вѣра и на телеграммата, въ която се казва така: ние подписанитѣ кметъ и старейшини на селото Смолско издигаме гласа си за опровержение клеветата, че священникътъ Георги Ефтимовъ е искалъ да експлоатира съ религиознитѣ чувства на селянитѣ. Протестираме противъ това, защото нашиятъ священникъ е образцовъ пастиръ въ околията ни. Какъ е възможно, г-да прѣдставители, да оставимъ единъ автентиченъ документъ, безъ внимание, когато той е издаденъ отъ единъ кметъ, когато е излѣзихъ отъ регистритѣ на това общинско управление, на което носи номерътъ? Това е автентиченъ документъ, а не е оная елегация, на която сж се подписали Богъ-знае колко души. Така щото, ако ще вѣрвате на всичко, дайте вѣра и на тева, което кметътъ твърди. Така щото, единствениятъ мотивъ, на основание на който се искаше анкета по тоя изборъ — а г-нъ Добриновичъ искаше кассиранieto — да не кажѣ голѣма дума, не бѣше достойно да се прѣдставлява въ една камара. Като оставимъ това на страна, менъ ми бѣше даже смѣшно, какъ хората отъ меншеството на провѣрочната коммисия, за да си послужѣтъ, искатъ да експлоатиратъ съ тоя мотивъ. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Понеже се даде материя за два часа говорение, за това позволете ми да говорѣмъ и азъ по тоя въпросъ. — Слѣдователно, да се допусне анкета за да провѣри: да ли дѣйствително дѣдо поштъ е заплашвалъ селянитѣ съ екскоминионъ, никакъ не е умѣстно.

Сега остава да се каже нѣщо по другитѣ мотиви, по които се иска испращанieto на анкета. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Нѣмаше да говорѣмъ нищо по тѣхъ, защото отъ устата на докладчика чухъ кои сж мотивитѣ, по които се иска анкетата. Но понеже г-нъ Добриновичъ говори по тоя въпросъ и азъ ще се спрѣмъ върху него. Отъ тѣхъ, по моему, най-важниятъ мотивъ е, че въ нѣкои мѣста, именно въ Златица, вънъ отъ избирателния центръ, нѣколко души, — ако обичате може да ги наречете шайка — земали и затворили избирателитѣ и не имъ дали свобода да упражнѣтъ избирателното си право и да подадѣтъ гласа си, но това е било — не забравяйте — вънъ отъ избирателното мѣ-

сто, въ друго село. Примѣрътъ е идентиченъ съ случая по Чирпанскитѣ избори, на които азъ бѣхъ докладчикъ. Оплакахъ се по Чирпанскитѣ избори, че имало шайка, която прѣчила на избирателитѣ да упражнѣтъ избирателното си право, но това е било вънъ на нѣколко километра отъ града Чирпанъ, и само зарадъ това, че е било вънъ отъ града, не можеше съвѣстно да се допусне кассиранieto на Чирпанскитѣ избори. Така трѣбва и да се мисли, защото не може другоаче. Ако хората се биѣтъ въ Горня-Баня да сѣднемъ ние да кассираме Софийскитѣ избори, това ще бжде далечъ несдобно съ здравия разумъ. Даже и да допуснемъ, че нѣколко избиратели сж били затворени, то какъ може да е извѣстно за кого сж щѣли тѣ да гласуватъ, и можемъ ли да кажемъ, че сж неприятели на специелившия кандидатъ, когато нѣмаме доказателства, че сж приятели на пропаднѣлитѣ кандидати? Слѣдователно, не можемъ да допуснемъ, че всички сѣдни, които ставатъ вънъ отъ избирателното мѣсто, иматъ влияние върху резултата на избора.

Слѣдъ това слѣдва подкупването. Азъ бѣхъ първиятъ тукъ, който казахъ, че е едно беззавѣстно срдѣство да се агитира съ подкупване, и зарадъ това нашиятъ законъ прѣдвижда наказание. Но това не става само у насъ. Идете въ Франция, идете въ Англия, майката на парламентаризма, и тамъ вие ще видите, че за да се избере единъ прѣдставител харчи 10.000 лири стерлинги. (Гр. Китанчевъ: Толкова по-злѣ!) Колкото обаче и да е несправедлива агитацията чрѣзъ това срдѣство, колкото и да е несправедливо това, но то е такова зло, което не може да служи като мотивъ за кассиранieto на единъ изборъ. Особено като се има прѣдъ видъ, че ако е станжло подкупване въ тоя изборъ, то е било въ размѣръ по два лева дадени на нѣкого да се напие въ кръжмата. И зарадъ това само, което впрочемъ може да е било и противъ желанието на кандидата, азъ мислѣмъ, че не е справедливо да кассираме избора. Независимо отъ това, азъ вчера имахъ честта да прочетѣ една расписка, въ която единъ приятелъ на пропаднѣлитѣ кандидати пише, че ималъ 600 лева испратени и че вечерта ще гуляѣтъ. Тия срдѣства за агитация сж лоши; тѣ сж срдѣства, които заслужаватъ порицание, но да се кассира избора за това, ще бжде строго наказание.

Кои сж другитѣ мотиви? — Нѣма никакви. Нѣма никакви други причини да искаме кассиранieto на избора. Въ самия денъ на избора, азъ не виждамъ да е станжло никакво нарушение на закона. Има само едно нѣщо, че Свинаровъ съ своя баща, или съ други нѣкои, вънъ отъ бюрото кжсали бюлетинитѣ на избирателитѣ. Това е едно агитационно срдѣство, и то е позорно, но какво да правимъ, когато то се употребѣва на всежждѣ; какво да правимъ, когато то е едно срдѣство за агитация? Ако сме човѣци съ твърди политически убѣждения, ние ще скжсаме или ще хвърлимъ бюлетинитѣ, които не ни се харесватъ. Дѣйствително това е още далече за насъ, но само зарадъ това не може да се кассира избора. Ето защо, азъ не намирамъ

никакви мотиви, освѣнѣ, ако може да се вземе за мотивъ поправката въ протокола числото на гласоподавателитѣ.

Господа! Мотиви основателни нѣма. Тукъ нѣма никаква фалшификация, а и казаното въ протеста нѣма значение, защото това число 2000 не е по отношение на намѣренитѣ бюлетини или по отношение на гласоподавателитѣ, а е по отношение на числото на избирателитѣ по избирателнитѣ списъци. Ако тая цифра е фалшифицирана, ние ще можемъ да видимъ: да ли е била 2000 или 5000. Азъ разбирамъ, че може да е повлияла, ако се касае до числото на бюлетинитѣ, но тя се касае до числото на избирателитѣ по избирателнитѣ списъци.

Ето защо, г-да народни прѣдставители, ще моля, понеже всички мотиви сж свършено неоснователни, да могатъ да оторизиратъ касиранieto на избора или испращанieto на анкета, да бждете съгласни, да се утвърди Пирдопския изборъ, като свършено правиленъ и редовенъ.

Дим. Ил. Стамболовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ставамъ за да ви помоля да се съгласите да се не утвърждава избора отъ Пирдопската избирателна околия. Прѣди всичко, г-да прѣдставители, имамъ честъ да обадиж на почитаемото Нар. Събрание, че не всичко онова, на което трѣбваше да се обърне внимание; не всичко онова, на което трѣбваше да се съсредочи вниманието на Събраниято, за да може да си състави точно понятие за касиранieto избора на Пирдопската избирателна околия, се иска. Прѣди всичко, г-да прѣдставители, забѣляжете, че при отварянieto на урнитѣ, не сж излѣзли бюлетинитѣ толкова, колкото е имало отгѣтки въ списъцитѣ. Това ще кажете, че не е една нередовностъ, но се утвърждава че то е; защото сж пуснати бюлетини повече, отъ колкото е трѣбвало да се пуснатъ отъ избирателитѣ — или обратното, че сж направени отгѣтки повече, а турени по-малко бюлетини, — безъ да е имало избиратели, които сами, лично, както самия Избирателенъ Законъ го изисква, да гласуватъ, да пуснатъ своя гласъ, и да упражнятъ своето избирателно право. Самото това обстоятелство, макаръ никой да не обърнѣ внимание на него, но споредъ менъ, то хвърля най-голѣмо съмнѣние и най-голѣмо подозрѣние за фалшификацията, която може да е извършена по тоя изборъ. Тамъ гдѣто не се срѣщатъ бюлетинитѣ съ отгѣткитѣ въ избирателнитѣ списъци, тамъ гдѣто не се срѣща числото на гласоподавателитѣ съ числото на бюлетинитѣ, тамъ не може да има искренностъ, вѣрностъ и честностъ въ избора. Слѣдователно, споредъ моето мнѣние и убѣждение, не може да има съмнѣние, че въ тоя изборъ е имало фалшификация. Ако не е имало фалшификация, ако на всѣки избирателъ, който е билъ дошелъ и гласоподавалъ, е правено отгѣтка на името му въ избирателния списъкъ, не може да се приеме, че на хилядо души гласоподаватели, отгѣткитѣ може да излѣзжтъ по-малко, да излѣзжтъ напр. само 200 отгѣтки, нито пъкъ може да се случжтъ повече. Значи, правени сж при тоя изборъ повече отгѣтки, безъ да се е правило смѣтка, а по-малко е имало бюлетини. Слѣдователно, отъ тукъ се разбира, че сж пущани бюлетини,

и при това, излѣзло е, че направени сж отгѣтки повече а по-малко има бюлетини.

Сега нека обърнемъ внимание на гласовѣтѣ, и да сравнимъ гласовѣтѣ на едина кандидатъ съ тия на другия. Г-нъ Илия Вълчевъ получилъ 1037 гласа, а г-нъ Маджаровъ 916 гласа; една разлика отъ 121 гласа. Ще рѣчете, може би, че тая разлика, нѣма никакво значение, защото г-нъ Вълчевъ има голѣмо болшинство. Но това, г-да прѣдставители, не е отъ естество да убѣди никого, не е презумция да разубѣди никого отъ съмнѣнieto и подозрѣнieto, че тукъ е имало фалшификация, имало е нѣщо. Имало е наистина нѣкакво влияние върху резултата на избора, за да се има тая разлика, отъ 120 гласа повече. При това обърнете внимание и на контестациитѣ. Има двѣ контестации, прѣдставени прѣдъ Нар. Събрание: едната е отъ 7—800 души избиратели, които успорядватъ избора, и указватъ на неговата незаконностъ; другата контестация е отъ 300—400 души избиратели. Контестаторитѣ, подписавши двѣтѣ контестации, съставляватъ едно болшинство повече отъ 1000 души избиратели, и жто се прибави това число къмъ гласовѣтѣ на втория кандидатъ, ще излѣзе, че той е избрании, и даже едничкии, който истински прѣдставлява довѣрието на избирателитѣ и той е прѣдставителъ на околията, а не она, който е дошелъ тукъ.

Единъ отъ г-да прѣдговорившитѣ каза: какво е това, 9 дни подиръ избора да се подписва контестация? Ами какъ приехте за Самоковския изборъ, за който, като бѣше дошелъ на трибуната на докладване, макаръ че нѣмаше контестация, а само стана рѣчь че има такава, вие приехте да върнете доклада отъ трибуната и постановихте да се провѣри, да се изучи контестацията отъ секцията на провѣрочната коммисия, и тогава отъ ново да се докладва избора? Ако искаме да бждемъ послѣдователни, трѣбва да приемемъ, че ако такава контестация е могла да се направи по Самоковския изборъ и да дойде тукъ при докладване, то другарѣтъ на прѣдговорившия, който сега оспориваше това нѣщо, че подиръ 9 дни се е съставила контестацията по Пирдопския изборъ, не трѣбваше да забрави, че въ момента на докладването Самоковския изборъ отъ трибуната самъ той заяви, че имало нѣкаква си контестация и прѣдложи отлаганieto на доклада. И Нар. Събрание уважи това, като каза, че понеже отъ Самоковската околия е постѣпила нѣкаква си контестация, нѣкакво оплакване, нѣкакво възражение противъ избора, нека го изслушаме. И Нар. Събрание се показа въ случая лоялно, коректно, и постанови да се спре докладването на тоя изборъ, който бѣше изнесенъ на трибуната на докладване, до като се направи изучаване на контестацията. Ако въ тоя изборъ Нар. Събрание позволи, и то въ момента когато се докладваше, да стане провѣрка на контестацията, сега това да се оспорява, че не може да става за тоя изборъ, не е друго, освѣнѣ едно извъртване, едно икономисване на истината, и да се умаловажи, да се даде по-малко значение, по-малка важностъ на контестацията, прѣдставена отъ избирателитѣ на Пирдопската околия.

Казва се отъ същия тоя господинъ, че каква била тая контестація, когато на първия листъ, на който сж написали контестаціята, имало около 300 подписа, остатъкътъ били написани на други листове, на други книги, прибавени отъ послѣ. Е добръ, тоя същи господинъ, който искаше съ това да умаловажи значението на тая контестація по Пирдопския изборъ, защо не обърне внимание на кметскитѣ телеграмми, които най-вече покровителствуваше г-нъ Такевъ съ това, че тѣ били юридически, автентични. Защо не обърне внимание на телеграммата, която се намира при дѣлото на избора, отъ Пирдопския кметъ; послѣ на телеграммитѣ: отъ тричленната коммисия на Копривщенския градски съвѣтъ, и на телеграммитѣ отъ другитѣ кметове, които казватъ, че подписитѣ, които сж написани въ контестаціята, сж вѣрни, и подписани отъ самитѣ лица, които фигуриратъ въ тая контестація. Ето, г-да прѣдставители, ако съществува подобно нѣщо, можемъ ли да не земемъ въ внимание и да умаловажимъ, можемъ ли да туримъ на страна една контестація, за това, защото била подписана 9 дни подиръ избора, и внесена слѣдъ 20 дни въ Нар. Събрание? Азъ мислѣхъ, че въ случая ще се покажемъ много непослѣдователни, и ще покажемъ една несправедливостъ.

Сега ще дойдѣ на беззаконността и нередовността на избора. Азъ не щѣ да обърщамъ внимание на това, че сж ставали агитации, че сж се кѣсали бюлетини. Но ще обърнѣ вниманието на почитаемото Нар. Събрание на съществени работи, които иматъ влияние, иматъ значение, и които може да изопачятъ резултата на избора въ полза на едина или на другия кандидатъ . . . (Не се чува.) (Гласове отъ меншеството: Говорете отъ трибуната за да ви чуваме и ние.) Азъ мислѣхъ, достатъчно силно говорѣхъ, и можете да ме чувате. (Конст. Досевъ: Ще трѣбва да ви възразяваме, а ние нищо не чуваме какво говорите.)

Прѣдсѣд.: Г-нъ Стамболовъ! За да бждете по-добръ слушанъ, по-хубаво минете на трибуната.

Дим. Ил. Стамболовъ: (отива на трибуната.) Съществено значение, съществено влияние върху резултата на избора, г-да народни прѣдставители, има заплашването на кмета отъ Златица и други нѣкои села. Въ контестаціята се казва, че кметовѣтѣ, въ навѣчерieto на избора, издали обявления, чрѣзъ които заплашвали избирателитѣ, че които не отидѣтъ на избора и които не гласуватъ за Илия Вълчевъ, ще се глобяватъ на глава по 10 лева. Какъ мислите, г-да народни прѣдставители, за това заплашване? Има ли то съществено, важно значение, или не? Има ли то влияние, има ли значение върху резултата на избора? Азъ вѣрвамъ, че такова обявление, такова заплашване, такава агитация отъ страна на кметската властъ, най-близка до населението, което се съприкосновява съ нежъ всѣка минута, и която има възможностъ да направи пакостъ на тия, които се противѣтъ на кмета, тя е кметската властъ. (Хр. Догранаджиевъ: Ами Свищовскитѣ стражари!) За тѣхъ не говорѣхъ; за тѣхъ вие кажете. Азъ мислѣхъ, г-да прѣдставители, че самиятъ тоя фактъ, самото това обстоятелство, ако не е повлияло на повече отъ 100—200 души избиратели,

резултатъ съвършено е щѣлъ да бжде промѣненъ, щѣше да бжде другъ, и избраниятъ не щѣше да бжде тоя, който засѣдава днесъ тукъ между насъ; не щѣше да бжде уважамия Илия Вълчевъ, а друго лице. Слѣдователно, г-да народни прѣдставители, азъ като обърщамъ вниманието ви на това, че първо най-голѣмо и най-съществено значение, което е могло зѣ да повлияе на резултата на избора, сж били тия обявления на 2—3 общински кметове, гдѣто сж заплашвали по такъвъ категорически начинъ своитѣ сѣселани и своитѣ сѣсѣди.

Азъ не щѣхъ да обърнѣ ни най-малко внимание на това, което се каза отъ г-на Добриновича за священника, който заплашвалъ селянитѣ, че не щѣлъ да имъ даде причастие. Говори се много и за и противъ, но менъ ми станѣ много жално, гдѣто г-нъ Такевъ се произнесе, че нашиятъ народъ не билъ набоженъ, не обичалъ религијата, не обичалъ своята вѣра. (Гласове отъ лѣвицата: Не е вѣрно!) Кой говори, че не е вѣрно? Неговитѣ думи бѣхъ такива; тѣ бѣхъ оскърбителни за българския народъ. Защото, ако българскиятъ народъ можа да съществува 500 години въ робство, и ако можа да остане заварденъ, то е за това, че той имаше религија, бѣше набоженъ, бѣше фанатикъ. (Мих. Такевъ: Азъ казахъ само, че българскиятъ народъ религиозенъ фанатизмъ нѣма. И това да се запише въ протокола.) (Прѣдсѣд.: Нѣмате думата г-нъ Такевъ.)

Друго едно съществено нарушение има по станѣлия въ Пирдопската избирателна околия изборъ. Азъ имамъ честь да обърнѣ вниманието на почитаемото Нар. Събрание върху думитѣ на прѣдговорившия г-нъ Д-ръ Вачевъ, който каза: че какво имало въ протокола, който е съставенъ отъ избирателното бюро? Има ли отбѣлзано нѣщо? — Не. — Има ли да казва, че сж станѣли закононарушения? — Не. — Слѣдователно, той е святъ, той е такъвъ, по който не може да става нито споръ, нито дума, нито може да се говори каквото да било. — Протоколитѣ, г-да, ставатъ много редовно; но не е работата въ протоколитѣ; вънъ отъ протоколитѣ какво става. Малко по-напрѣдъ г-нъ Такевъ каза: какво е станѣло, че вънъ отъ избирателното мѣсто е имало арестуване на хора. Какво е станѣло, че нѣкои общински кметове арестували 100 души избиратели, и не допуснѣли хората да гласуватъ, защото не щѣли, като другитѣ, да гласуватъ за Илия Вълчевъ. Азъ мислѣхъ, на-противъ, че 50—100 души избиратели, въ случая, иматъ голѣмо влияние върху резултата на избора. Ето какво влияние, какво значение иматъ. Той направи сравнение съ това, което се каза за Чирпанскитѣ избори; но тукъ не може да става сравнение. Защото тамъ се говори за шайка, която заплашвала избирателитѣ, а тукъ се говори за арестуване на избиратели и, слѣдователно, за лишаване избирателитѣ отъ възможността да гласоподаватъ, да упражнѣтъ своето избирателно право. (Д-ръ Дим. Вачевъ: Кой ги е арестувалъ?) Арестувалъ ги е Свиначевъ и кметовѣтѣ, които сж били за Вълчева; тѣ сж ги арестували.

Независимо отъ това, г-да прѣдставители, азъ искамъ да обърнѣ вниманието на почитаемото Нар. Събрание върху слѣдующето. Не много отдавна, чухте, и азъ ще ви при-

помнѣж, — безъ да имамъ нѣкоя задна мисль и безъ да искамъ да оскърбявамъ, когото и да било — че има единъ пунктъ въ контестаціята, въ който се казва, че е употребено заплашване върху селскитѣ учители, на които е било заповѣдано да агитиратъ за Илия Вълчева. Вие знаете, г-да прѣдставители, какво значение има селския учител между населението; знаете какво влияние той има прѣд селския избирателъ. (Коста Ранковъ: Тогава въ селата училищата не бѣхж отворени.) Има единъ пунктъ въ контестаціята, въ който се казва, че по изрична заповѣдъ на г-на Радославова.

М-ръ Д-ръ Василь Радославовъ: Протестирамъ! Не трѣбва да говорите за работи, които не съществуватъ въ протокола! Радославова да не мѣсите въ избора!

Дим. Ил. Стамболовъ: Въ контестаціята го има. . . .

М-ръ Д-ръ Василь Радославовъ: Да говорите само върху избора, а не и за това, което нѣма въ контестаціята. Вие трѣбва да знаете това.

Дим. Ил. Стамболовъ: Но въ контестаціята има казано, че. . . .

М-ръ Д-ръ Василь Радославовъ: Да не оскърбявате никого. Моето име да не мѣсите. (Единъ гласъ: Илия Вълчевъ е избранъ като опозиция на правителството, а не като правителственъ кандидатъ. Да не оскърбявате министра!)

Прѣдсѣд.: Моляж да се пази редъ и тишина. Думата по редъ ще давамъ на всички ви.

Дим. Ил. Стамболовъ: Въ контестаціята има единъ пунктъ, който казва това. Който любопитствува, може да го прочете, да се убѣди. . . . (Гласове отъ опозицията: Прочетете го!) Азъ не съмъ длъженъ да го четъ. Не съмъ докладчикъ. Има го въ контестаціята. Който иска да го чете. (Янко Чучарковъ: Като натяквахъ, или го чети, или лъжешъ тогава! — Гласове: Да се прочете!) Г-нъ докладчикътъ да го намѣри и прочете.

Доклад. Марко Вожковъ: Въ първия мотивъ отъ контестаціята е споменѣното това: (Чете.) „Въ навѣчерието, както и въ самия день на избора, извѣстниятъ Нѣдѣлко Ф. Свинаровъ, на челото на когото виси присѣда влѣзла въ законна сила и то не като на политически мѣченикъ и жертва на Стамболовия режимъ, за какъвто се прѣпорѣча, а за тѣжко и грозно прѣстѣпление въ битността му на държавенъ чиновникъ, той, придруженъ отъ Ивана Цонковъ, Лучо Гарчевъ, Георги Чолаковъ и др. отъ Златица сж ходили въ селата Челопечъ, Мирково, Коланларе, Буново и Смолско и сж заплашвали учителитѣ, на които сж чели и телеграмма отъ г-на Министра на Просвѣщението Вас. Радославовъ, (Единъ гласъ: Чу ли г-нъ Чучарковъ?) че неговото желание било да се избере за народенъ прѣдставителъ Илия Вълчевъ, (Гласове: Кой лъже?) и че който не агитиралъ и гласувалъ за Вълчева, щѣлъ да бѣде уволненъ, заплашване, което не малко е повлияло, както на г-да учителитѣ, тъй и на другитѣ избиратели. Това е станжло прѣдъ свидѣтелитѣ: Павелъ Черневъ, Павелъ Богдановъ и Петръ Петковъ, отъ с. Челопечъ; Павелъ Хрисковъ, Христо Кирчовъ и Тодоръ Цоловъ, отъ с. Мирково; Нанко Радовъ

и Кирилъ Стаменовъ, отъ с. Буново; Тодоръ Кѣнчевъ и Хр. Каранешовъ, отъ с. Смолско, и Стоянъ Ганчевъ, Панчо Стоиловъ и Мито Червенковъ, отъ с. Коланларе“. (Конст. Досевъ: Има ли такава нѣщо въ телеграмитѣ?) Нѣма.

Дим. Ил. Стамболовъ: (Продължава.) Азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че слѣдъ прочитанието на това, не може да ми се вмѣни въ грѣхъ, че съмъ ималъ намѣрение да обиждамъ когото и да било. Убѣдихте се сами, че това съществува въ контестаціята. Да ли е вѣрно, азъ не знамъ, но казахъ това, което съмъ видѣлъ въ контестаціята. Да ли е вѣрно или не, казахъ, азъ не знамъ, но тия лица, които сж подписали контестаціята, тѣ сж отговорни зарадъ това; тѣ указватъ и на лица, прѣдъ които е била четена телеграмата. Сега, азъ не настоявамъ да казвамъ, че е вѣрно; но земете въ внимание, че подобенъ фактъ, който съществува въ контестаціята, е ималъ голѣмо влияние върху избора, върху резултата на избора.

Прѣдъ видъ на всички тия съображения; прѣдъ видъ на всичко това, което по-напрѣдъ исказахъ, . . . (Хр. Дограмаджиевъ: Това е само морално влияние.) И вие съ това морално влияние дойдохте. (Хр. Дограмаджиевъ: Имамъ честъ да съобщя, че не съмъ дошълъ съ морално влияние, а противъ него.) (Прѣдсѣд.: Моляж, безъ да имате думата, да не говорите.) — Въ заключение искамъ да кажъ, г-да прѣдставители, че вънъ отъ всичко това, има едно обстоятелство неопровергнато тукъ прѣдъ почитаемото Нар. Събрание. Завчера г-нъ Тоне Радевъ хвърли върху почитаемия прѣдставителъ, г-нъ Вълчевъ, едно обвинение, което той не опроверга прѣдъ Нар. Събрание. Той излѣзе и каза, че г-нъ Вълчевъ продалъ доклада по. . . . (Прѣдсѣд.: Моляж говорете само върху прѣдмета.) На основание всичко това, което исказахъ, азъ моляж почитаемото Нар. Събрание да касира избора на г-нъ Вълчева отъ Пирдонската околия.

Янко Чучарковъ: Г-да народни прѣдставители! (Гласове: „На трибуната!“ — Отива на трибуната). Искане се отъ насъ, споредъ нѣкои прѣдговоривши, касиранieto избора на г-на Илия Вълчевъ, станжлъ на 11-й Септемврий т. г. въ Пирдонската избирателна околия. Тия г-да, които говорихъ за касиранieto на избора, посочвахъ не само на едната контестація, която е дадена противъ тоя изборъ, но и налѣгатъ на факта единственъ, че бутъ-то-би поплѣтъ повлиялъ на тоя изборъ, за да се избере именно Илия Вълчевъ. Много на пространно се говори за тия доводи, къмъ които се ссилаватъ тия г-да, които искатъ касиранieto на избора, и отъ г-да прѣдговорившитѣ г-на Вачева и по-послѣ отъ г-на Такева. Обаче г-нъ Такевъ най-добрѣ каза, че тоя священникъ не е могълъ да повлияе ни най-малко на избора; защото, священникитѣ у насъ, г-да, не носѣтъ нито шапки, нито се обличатъ въ форма, щото насилственно да задѣлжаватъ избирателитѣ да измѣняватъ своето мнѣние. Не е могло, казвамъ, да влиае подобно нѣщо, за да може да се измѣни резултата на избора. (Единъ гласъ: Ами като не може, защо наказахъ Климента?) Могѣтъ да влияѣтъ само такива лица, които сж облѣчени въ форма, като, напримѣръ, какъвто да билъ чиновникъ, който може да заплаши избирателитѣ съ повлияване на

службата си; стражаринътъ, който по единъ или другъ начинъ може да накаже избирателитѣ, или най-сетѣ, какъвто да билъ другъ чиновникъ, облѣченъ въ каквато да било форма. Такъвъ само може да повлияе на избирателитѣ, за да се измѣни резултата на избора, или да измѣни тѣхното мнѣние по избора, но не и священникътъ и учителътъ, на каквито се ссилаватъ нѣкои други; тѣ не могатъ да направятъ това. Учителътъ какво може да направи въ едно село? Учителътъ зависи отъ селянитѣ, а не тѣ отъ него. Учителътъ не може да повлияе прѣдъ нашитѣ селяни, защото знаете, какъ той стои между нашитѣ избиратели.

Каза г-нъ Добриновичъ, че най-голѣмо и страшно нѣщо е священникътъ. Като че всички хора, като видятъ священника, трѣбва да се плашатъ, и отъ неговия страхъ да измѣнятъ всѣко свое направление, било по изборитѣ, било по друго нѣкое свое политическо или друго убѣждение. Азъ вѣрвамъ, че г-нъ Добриновичъ самъ въ това не се вѣрва, самъ не се страхува отъ священника. (Геор. Добриновичъ: Отъ клѣтвата на священника се страхуватъ хората!) Защото той знае, че священникътъ нито може да затвари, нито може да съставлява актъ, какъвто да билъ противъ него, и да го тѣгли прѣдъ сѣдилището, или да го обвини въ нѣщо. Зарадъ това, казвамъ, священникътъ не е толкова страшенъ, както го прѣпоръчва Видинския народенъ прѣдставителъ, г-нъ Добриновичъ отъ тукъ, отъ священната трибуна. Така щото, по тии именно съображения, казвамъ, священникътъ или учителътъ, не може ни най-малко да повлияе на избирателитѣ. Може да повлияе на избирателитѣ, както е повлиялъ въ Видинъ нѣкой-си Мечконевъ, но не и другъ, както расправя г-нъ Добриновичъ. (Геор. Добриновичъ: Менъ не ме е избиралъ Мечконевъ! Той искаше да ме арестува, а не да ме избира!)

Говори се още, че билъ много страшенъ и нѣкой си Свищаровъ. Обаче и той е такъвъ простъ смъртенъ, какъвто е и г-нъ Добриновичъ. Ако г-нъ Добриновичъ може да заплашва Видинската околия. . . . (Прѣдсѣд.: Моля да нѣмате расправия съ личности). Ами за личности говорятъ, че измѣнили резултата на избора. Така щото, и тоя Свищаровъ не е могълъ да повлияе на тоя изборъ. Разбирамъ, съ приятелство, съ своето влияние като човѣкъ, когото почитатъ и уважаваатъ гражданитѣ и селянитѣ, да може да повлияе, но не и съ грубости и други дивотии такива, за каквито г-нъ Добриновичъ говори. (Геор. Добриновичъ: Само отъ твоитѣ уста може да се чуе такова нѣщо!) Азъ нѣма да говоря повече за документитѣ, находящи се при дѣлото по избора, които говорятъ за и противъ; защото тѣ сж вече всѣкому извѣстни. Защото, това на дълго и широко ви се обясни отъ г-на Д-ра Вачева. Обясни ви се още, че нѣма нищо противъ тоя изборъ, което да може да повлияе за неговото касиране. Само това ще спомѣня, че тия г-да, които искатъ касиранieto на тоя изборъ, не гледатъ отъ тая гледна точка зрѣние, че има нѣкаква контестация, защото тя не може да повлияе на избора, а кой знае отъ какво друго тѣхно убѣждение. Каквито и да сж тия тѣхни убѣждения, тѣ за насъ не трѣбва да бѣдѣтъ задължителни. Слѣдователно, нѣма какво повече да се го-

вори. Явно се вижда, че противъ тоя изборъ не може и дума да става за касиранieto му или за нѣкаква анкета, слѣдователно, изборътъ трѣбва да се утвърди.

Паявайотъ Чърбаджиевъ: Г-да прѣдставители! Право да си кажъ, азъ не вѣрвахъ, че настоящиятъ изборъ ще произведе такъвъ голѣмъ шумъ, затова, защото, до колкото можахъ да разберъ, до колкото можахъ да изуча самото дѣло, не съществуватъ такива основания, които да прѣдизвикатъ такъвъ шумъ. Г-нъ Д-ръ Вачевъ расправи на дълго и широко, какъ е текълъ изборътъ, и доста убѣдително обори мотивитѣ на контестаторитѣ. Заключениеето на комисията е, да се направи анкета, на това просто основание, защото нѣкой дѣдо поплъ, както справедливо забѣлѣжи г-нъ Такевъ, билъ заплашвалъ населението, че не щѣлъ да му даде комка, ако не гласувалъ за Илия Вълчева. Да ли това е вѣрно или не, за менъ е безизвѣстно, но азъ не мога да допусна, щото единъ священникъ да може повече да повлияе на нашия българинъ, да не отиде на избора, подъ страхъ, че нѣма да се комка. Нека ми бѣде позволено да потвърдѣя думитѣ на г-на Такева, че не сме толкова отъ набожнитѣ, щото да се плашимъ отъ поповетѣ. (Геор. Добриновичъ: Ти не се плашишъ, но избирателитѣ се плашатъ.) Священникътъ, по-скоро може да се повѣрва, че съ добри думи, съ любовъ и уговарване, съ угодиичество може да накара, може да убѣди нѣкои избиратели да гласуватъ за неговия кандидатъ, но не и чрѣзъ заплашване. Но и да е имало подобно нѣщо, да ли това ще бѣде достатъчно доказателство, което да може да послужи на насъ, за да се произнесемъ за касиранieto на тоя изборъ? Тоя священникъ е енорийски, и енорията му е Смолската община; слѣдователно, тамъ, въ това само село е могълъ да проповѣдва. Но какво виждаме въ книгата при дѣлото? Виждаме, че отъ кметове и членове на общински съвети сж послѣдвали телеграмми, съ които се протестирани, че това, което се приписва на тоя священникъ, не е вѣрно. Че напротивъ, населението питае къмъ тоя священникъ пълно уважение, и той е единъ отъ добритѣ священници. Това като е така, само по себе трѣбва да се разбере, че никога тоя священникъ, за когото нѣма лоша дума, и на когото вѣрва населението, нѣма да си позволи да излѣзе вънъ отъ пастирската си длѣжностъ и да отиде да заплашва и проповѣдва на сжщото население, че нѣма да дава комка, ако не отидѣтъ да гласуватъ за Илия Вълчева. Много справедливо се забѣлѣжа отъ г-на Д-ра Вачева, че отъ селото Смолско не сж дошле повече отъ 15—16 души избиратели, — допускамъ че сж биле 20 или 50, и пакъ, ако бѣхъ заплашвани по такъвъ начинъ, и да сж гласували за Вълчева, пакъ не може да се измѣни резултата на избора, защото съ хиляда и толкова гласа е избранъ Вълчевъ. Когато г-нъ Стамболовъ каза, че може само на това основание да се допусне съмнѣние, защото е била малка разликата между гласовѣтъ на г-на Маджарова и г-на Вълчева, то нека ми бѣде позволено да кажъ, че на друго мѣсто разликата между полученитѣ гласове е била съвършено малка, както напр. въ Къзжлъ-Агачския изборъ, гдѣто бѣше тъкмо съ 9 гласа, разлика твърдѣ малка.

И тогава, когато се провеждаше този избор, той сжщи г-нъ Стамболовъ твърдише, че изборътъ е правиленъ, и че г-нъ Михайловски се ползувалъ съ пълното довѣрие на избирателитъ, и прѣдлагаше да се утвърди. Никой не оспорваше това. (Маню Бояджиевъ: Контестация нѣмаше! Геор. Даскаловъ: Бюлетинитъ дойдохъ!)

Говори се сжщо, че въ гр. Златица вършилъ противозаконни агитации нѣкой си Свинаровъ, за когото контестаторитъ казватъ, че билъ осжжданъ за нѣкакво си злодѣяние, и не се ползувалъ съ репутация. Това не е истина; напротивъ, той сжщи Свинаровъ е окръженъ съвѣтникъ въ София, а за да бжде такъвъ трѣбва да се е ползувалъ съ репутация. Такъвъ човѣкъ не е могълъ да отиде и заплашва тия хора да не гласуватъ за еди-кого, а за еди-кого. Той не е човѣкъ да извърши дѣла каквито му приписватъ, и не може да се допусне, че той е арестувалъ нѣкои избиратели въ Златица, или пъкъ че ги е заплашвалъ. Възможно ли е подобно нѣщо? Възможно ли е единъ честенъ гражданинъ, или нѣколко души, по срѣдъ единъ градъ, по срѣдъ пладнѣ, въ срѣдъ бѣлъ день, гдѣто има властъ и полиция, да арестува, да извърши насилие надъ хората? Това не е за вѣрване, това е недопустимо, и азъ не мислѣхъ, че тукъ, отъ тая трибуна, може да се твърди такъвъ фактъ. Защото, ако бѣше дошло до ушитъ на властта, че е извършено подобно нѣщо, тя щѣше да отиде да тури ржка на него, щѣше да го арестува, тъй като той е извършилъ прѣстѣпление, което се наказва отъ законитъ на страната.

Говори се сжщо отъ г-на Добриновича, че нѣкои отъ избирателитъ били подкупувани, и слѣдователно, съ това се е измѣнилъ резултатътъ на избора, и че само съ тоя подкупъ се е подѣйствувало да бжде избранъ Илия Вълчевъ. Никакви доказателства обаче не сжществуватъ за това. Не може да се повѣрва просто на разказването на нѣколко други избиратели. (Единъ гласъ: Колко души сж подписали констестацията?) Тѣ може да бждатъ колкото щѣтъ, но на това не може да се гледа; защото има създаденъ прецедентъ за това, че не се гледа на подписитъ, колко сж, но се гледа на съдържанието на самия протестъ, гледа се на фактитъ, които се установяватъ, и дали може да се повѣрва на тѣхъ.

Г-да народни прѣдставители! Каза се, че понеже нѣкои и други избиратели били задържани и подкупени, съ това се билъ измѣнилъ резултатътъ на избора. Нека ми позволи г-нъ Добриновичъ, да му кажъ — не искамъ да го упрѣквамъ — че по неговия изборъ, Видинскитъ контестатори избиратели казвахъ, че тамъ е имало забѣлѣжено да сж гласували и мъртви хора, за което достатъчни доказателства имаше; (Прѣдсѣд.: Говорете по прѣдмета.) но каза се отъ трибуната, че и да е истина това, че и да е станжло, подобно нѣщо, ако и да сжществуватъ тия доказателства, че сж гласували мъртви хора, то пакъ не е измѣненъ резултата на избора. Защото, ако се спаднатъ, каза се, тия гласове, пакъ имали вишегласие избранитъ. И слѣдъ това казано, отъ г-на докладчика тукъ отъ трибуната, и отъ нѣкои г-да прѣдставители, Нар. Събрание прие Видинския изборъ за редовенъ и законенъ, и го утвърди.

Г-нъ Стамболовъ твърди, че трѣбвало да се земе въ внимание подадения протестъ, за това именно, защото е подаденъ отъ страна на избирателитъ, а не обръща внимание на телеграммитъ, съ които тѣ напротивъ пъкъ утвърждаватъ за Смолския священникъ, че той не е участвувалъ, не се е мѣсилъ въ избора, нито е заплашвалъ избирателитъ, както му се приписва въ самата контестация. Сжщиятъ г-нъ Стамболовъ налѣга и се старае да ви убѣди, г-да прѣдставители, още и на това основание да се кассира избора, защото се намѣрили по-малко 22 бюлетини. Г-да прѣдставители! Вие, мислѣхъ, всички помните, че тукъ се прие и се създаде прецедентъ, че макаръ да се намѣрихъ посече или по-малко бюлетини, тѣ не влияятъ въ нищо на избора. Напримѣръ, при Османъ-Пазарския изборъ се намѣрихъ 68 бюлетини повече, и никой не се усъмни, а всѣки отъ насъ каза, че тия повече гласове трѣбва да се спаднатъ, и щомъ резултата на избора не се измѣнява, въ такъвъ случай избранникътъ е законно избранъ, и се прие за такъвъ. Въ данния случай пакъ е така работата. Тия 22 бюлетини нищо не влияятъ само по себе си. Възможно е когато сж туряли кръстчета или други знакове, да сж туряли и повече. Кой е виновенъ на това? Една малка грѣшка е допуснжта, но тя не може да има влияние върху резултата на избора. Тя сама по себе си не е грѣшка, защото не е направена съ цѣлъ отъ самия прѣдсѣдателъ на бюрото.

Напираше се много на прѣпятствията, правени на нѣкои избиратели да гласоподаватъ. Много справедливо забѣлѣжи г-нъ Такевъ, че даже да се допусне за минута, че нѣкои отъ избирателитъ сж били арестувани въ гр. Златица, то за това не може да се обвинява никой, и не може да служи за основание да се кассира избора; защото и въ Чирпанъ имаше сжщото. Между града Златица и Пирдопъ разстоянието не е повече отъ половина часъ. Може би тия сжщитъ избиратели да сж се колебаели, може би да сж искали да гласуватъ за Вълчева, защото, тукъ не е билъ кандидатъ само г-нъ Маджаровъ, а и Илия Вълчевъ и Орошаковъ.

Прѣдъ видъ на всичко това, вие виждате, че тукъ нѣма нито сѣнка отъ доказателства, които да ви убѣдятъ, че трѣбва да се приеме мнѣнието на комисията за анкета; а напротивъ, вѣрвамъ, да сте се убѣдили всички, че изборътъ е законенъ и правиленъ, и моля — не защото до сега прокахме много по-опорочени избори, за които не искамъ да говорѣхъ, — да го утвърдите.

Лазаръ Дуковъ: (Гласове: „На трибуната!“ — Отива на трибуната.) Г-да прѣдставители! Нѣмаше нужда да дохождамъ на трибуната, защото нѣма да говорѣхъ на дълго и широко и не ми е по характера да се връщамъ по нѣколко пжти на думитъ си, та и отъ мѣстото можѣхъ да говорѣхъ; но понеже нѣкои г-да прѣдставители ме поканихъ, ще искахъ отъ тукъ мнѣнието си. Г-нъ Добриновичъ ме принуди да говорѣхъ съ своето противорѣчие. Прѣди нѣколко дни, като се говореше по Брѣзничкия изборъ за единъ попъ отъ Брѣзникъ, който издалъ едно свидѣтел-

ство фалшиво, не даваше никакво значение на него, а зашищаваше изборътъ. Г-нъ Такевъ пъкъ съ подигравка каза, че тоя попъ билъ подъ влиянието на Бахуса и че всички попове били подъ влиянието на Бахуса. Азъ г-да, и тогава бѣхъ за священникътъ, съмъ и сега и за напредъ ще бѣдж. Азъ не вѣрвамъ, че попътъ е ходилъ по селата да заплашва съ клѣтви селянитѣ; но да положимъ, ако е направилъ такова нѣщо, то трѣбва неговото началство да вземе мѣрки, а никакъ да се не проважда анкетна комисиия, която да испитва, че нѣкой си священникъ отишълъ да каже нѣколко непристойни думи. Г-нъ Добриновичъ каза, че поповетѣ били по-страшни и отъ дивизионнитѣ командири. Дѣйствително, между простото население священникътъ влияе съ своитѣ проповѣди и селянитѣ обичатъ религията, а не сж като сегашнитѣ младежи да се подиграватъ съ неж. (Мих. Такевъ: Протестирамъ! Никой не се е подигравалъ!) Фактитѣ сж на мейданъ. Азъ, като съмъ за въ полза на священникътъ, не отказвамъ, че може да има и такива священници; но не сж всички такива, какъвто оня, който е издалъ въпросното свидѣтелство по Брѣзничскитѣ избори. Най-послѣ тѣ иматъ началства.

Г-нъ Добриновичъ каза, че поповетѣ били по-страшни и отъ жандармитѣ. Завчера когато гледахме Свищовския изборъ ние не искахме даже да споменемъ, че е имало полиция, и каза се, че ние не се плашимъ отъ неж; а сега се плашимъ отъ поповетѣ. Ние имаме войска, съ която трѣбва да се гордѣмъ, а г-нъ Добриновичъ каза, че била отъ поповетѣ по-долна. (Смѣхъ. Веселостъ.) Ние имаме храбра войска, а не като поповетѣ.

Но както и да е; да дойдемъ сега до самия изборъ. Дѣйствително, азъ намирамъ нѣйдѣ нѣкои нарушения. Но като погледне човѣкъ на другитѣ избори, които приехме, може да рѣче човѣкъ, че и тоя изборъ безъ съмнѣние трѣбва да се приеме; а ако се не приеме, то да се касира, а не да се испраща анкета да отиде да изслѣдва, защото ще бѣде смѣшно. И по-напредъ казахъ, че ще бѣдж кратъкъ въ думитѣ си. Само това искамъ да кажъ, че споредъ мене не трѣбва да се приеме тоя изборъ за правилъ. Единъжъ отъ священната трибуна г-нъ Илия Вълчевъ призна, че има книга изгубени отъ Нар. Събрание. Извѣстната комисиия, въ която влизаше и г-нъ Илия Вълчевъ и на която той бѣше докладчикъ, нанесе врѣда съ милиони на народа. (Прѣдсѣд.: Молиж ви, г-нъ Дуковъ, говорете по прѣдмета!) Азъ казвамъ, че понеже г-нъ Илия Вълчевъ е осѣденъ отъ общественото мнѣние, не трѣбва да приемаме такъвъ човѣкъ и молиж да се касира изборътъ му. (Ржкоплѣскание. Ат. Краевъ: Стамболовъ по вътрѣшно убѣждение управляваше.)

Конст. Досевъ: Г-да прѣдставители! Ако би ималъ всѣки единъ отъ насъ възможность да прѣгледа тия книги, които сж прѣдметъ на разискване днесъ по избора на Илия Вълчевъ, азъ вѣрвамъ всѣки ще дойде до заключение, че едва ли би се повдигналъ въпросъ за касирането или избирането на анкетна комисиия по такъвъ единъ изборъ. Отъ всички официални книги, до подаването на контестацията, се вижда, че никакво нарушение не е на-

правено нито при избора, нито при прѣброяването бюлетинитѣ, до окончателното съставяне на протокола. И едва слѣдъ 10 дена на избора, се почва подписването на контестацията за да се контестира изборътъ на Илия Вълчевъ и да се признае за незаконенъ. И какво се оплакватъ тия хора, които сж подписали контестацията? Казватъ много нѣща, но тѣ едва ли сж отишли да гласоподаватъ тамъ, защото, ако погледнемъ на списъцитѣ, ще видимъ, че отъ едно село, отъ което дошли да гласуватъ 15 или 20 души, сж подписали 50—60 души, а може би и 100 души. Само това обстоятелство доказва до колко може да се вѣрва на подобна контестация.

Контестаторитѣ се оплакватъ: първо, че нѣкой попъ отъ с. Смоляско билъ агитиралъ въ полза на Илия Вълчевъ и то какъ? Много страшно. Казвалъ на избирателитѣ, че който не гласува за Илия Вълчева, нѣма да му дамъ участие. Второ, че нѣкои отъ Вълчевитѣ хора арестували нѣкои избиратели въ нѣкой ханъ и съ това ги лишили отъ правото да гласуватъ. Трето, че агитаторитѣ ходили отъ село на село и заплашвали народнитѣ учители, че ако не гласуватъ за Илия Вълчевъ, ще бѣджтъ исклучени, като разнасяли и нѣкакви телеграмми отъ името на Министра на Народното Просвѣщение. Има още едно, за което се оплакватъ, че Пирдонското и Златишкото общински управления били издали приказъ, съ които се заплашвали избирателитѣ, че ако не гласоподаватъ за Илия Вълчевъ, щѣли били да бѣджтъ глобени съ по 10 лева. Тия сж мотивитѣ на контестацията, тия сж причинитѣ на оплакванията на тия избиратели, които не сж имали щастие да прокаратъ своя кандидатъ.

Говори се много нѣщо за попа, така щото, азъ се отказвамъ да говоря за него. Ще кажъ само на г-на Добриновича, че попътъ отъ това село е билъ вързанъ, не билъ на избора, не гласувалъ и за това се явили отъ това село само 15 души на избора.

Относително оплакването, за че общинскитѣ управления издали приказъ, че избирателитѣ, които не гласуватъ за Илия Вълчевъ, ще бѣджтъ глобявани по 10 лева, това е лъжа. Да строиш обвинение на подобна почва, значи да строиш кула на пѣськъ. Като е билъ разгласенъ приказътъ и го е имало залѣпенъ по улицитѣ, защо контестаторитѣ не сж взели единъ екземпляръ, да го приложатъ при контестацията си и да кажтъ: ето документътъ, съ който се заплашвахъ избирателитѣ?

Слѣдъ това иде оплакване, че агитаторитѣ на Илия Вълчевъ ходили по селата да заплашватъ учителитѣ да гласуватъ за въ полза на Илия Вълчевъ. И това е фалшъ и това е сръдство, да повлияе на нѣкои прѣдставители, да гласуватъ противъ избора на г-на Илия Вълчевъ. Илия Вълчевъ не е ималъ нужда отъ такива агитации, защото той, съ своитѣ приятели е билъ достатъчно силенъ за да спечели избора въ Пирдонъ. Нѣмалъ нужда отъ такива сръдства и заплашвания. Като констатирамъ това, азъ земамъ смѣлостъта да попитамъ г-да прѣдставителитѣ: трѣбва ли ние да уважаваме протокола, съставенъ отъ избирателното бюро или не? Ако трѣбва да уважаваме, питамъ:

констатира ли се нѣкое нарушение въ протокола по тоя изборъ? — Не; напротивъ констатира се, че всичко е станжло редовно. Тогава, какъ може г-нъ Добриновичъ да иска кассиранieto на такъвъ единъ изборъ, по който нѣма никакви нарушения и който е станжлъ най-редовно, когато неговиятъ изборъ е изборъ, който се конестираше съ най-много заявления и конестации? (Прѣдсѣд.: Г-нъ Досевъ! Лични расправи, не се допускатъ.) Азъ не говорѣмъ за лични расправи.

Г-нъ Димитръ Стамболовъ тоже прибѣгнѣ до едно, незнамъ, ама бихъ го нареклъ своенравно твърдение къмъ извѣстни факти, само да повлияе на прѣдставителитѣ да кассиратъ избора. Той прибѣгнѣ до тамъ даже, щото да прѣ-иначава това, което 10 минути по-напрѣдъ се говори тукъ прѣдъ г-да прѣдставителитѣ, именно говореното отъ г-на Такева. Г-нъ Такевъ когато говори, че нашиятъ народъ не е фанатизиранъ религиозно, не искаше, — а това той го обясни — да каже, че българскиятъ народъ не уважава своята религия. Напротивъ, отхвърля такова едно качество, което дѣйствително нашиятъ народъ не притѣжава и голѣмо нещастие щѣше да бѣде, ако дѣйствително той бѣше фанатикъ; но нашиятъ народъ е за похвала въ религиозно отношение. Г-нъ Стамболовъ каза, че г-нъ Такевъ казалъ противното, т. е. че нашиятъ народъ не е религиозенъ. Неприлично е да се изопачаватъ и искривяватъ думитѣ на одного отъ г-да ораторитѣ.

Като констатирамъ всичко това, г-да прѣдставители, считамъ за нужно да забѣлѣжъ, че Пирдопскиятъ и Коприщенскиятъ кметове, които отсѣтнѣ сж завѣрили нѣкакви подписи на конестаторитѣ, сж били членове въ самото бюро и сж подписали протокола, който е съставенъ слѣдъ избора.

Слѣдъ единъ такъвъ редовенъ протоколъ, слѣдъ такава една несъстоятелна конестация, мислѣмъ, че не може и дума да стане за кассиране избора на г-на Илия Вълчевъ, а да се признае за редовенъ и законенъ изборъ и да се утвърди. Ако нѣкои желаѣтъ кассиранieto на тоя изборъ, азъ бихъ желалъ по-право да си кажѣтъ, че не обичатъ г-на Вълчева, защото е черноокъ, и за това искатъ кассиранieto му. Тогава е друго вѣщо и това щѣше да бѣде по-кавалерски, отъ колкото да изопачаватъ нѣщата и фактитѣ. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!)

Прѣдсѣд.: Говорили сж 9 души, а има записани още шестъ души

Илия Вълчевъ: Искамъ думата! Нѣкои лични и сжщественни работи трѣбва да обяснѣмъ.

Прѣдсѣд.: Имате думата г-нъ Вълчевъ.

Илия Вълчевъ: Г-да прѣдставители! Взехъ думата и ви давамъ още отъ сега обѣщание, че нѣма да кажѣ нито една дума, нѣма да се докоснѣмъ въ моята рѣчь до нищо, което да ви повлияе и да искамъ отъ васъ настойчиво да се произнесете, въ единъ или другъ смисълъ, по моя изборъ.

Като запознатъ съ дѣйствителността на тоя изборъ, съ фактитѣ и течението на работата, ще дойдѣ прѣдъ васъ, да ви изложѣмъ нѣкои отъ първа важность обстоятелства, които отъ г-да прѣдговорившитѣ, може би по несхващание

на всичко туй, както е то въ дѣйствителность изложено въ книжата по дѣлото, сж испуснѣти и вслѣдствие на това, може да сж останжли нѣкои работи неясни прѣдъ васъ.

На 11-й Септемврий, както въ цѣлото Княжество, тѣй и въ околията, отъ която съмъ избранъ, е извършенъ избора по прѣдписанията на Избирателния Законъ. Ще ви моля прочее, отъ тия кѣси думи, които ще искажѣмъ тукъ, всѣки единъ отъ г-да прѣдставителитѣ, който иска да се произнесе безпристрастно въ качеството си на български депутатъ, отъ скамейката, отъ депутатския столъ, нека има прѣдъ видъ тия бѣлѣжки, когато ще се произнесе по тоя изборъ. Отъ отварянieto на избора, до неговото свършване, забѣлѣжете добръ, всичко е вървѣло мирно и тихо и не е подавано никакво заявление и никакво оплакване нѣма отъ никои избиратели. Това едно. Слѣдъ като било свършено гласоподаването, за провѣрители сж били свободно избранни двѣ лица отъ избирателитѣ, и тия именно провѣрители, двѣ седмици слѣдъ като подписали протокола, подаватъ заявление. Ще обѣрнѣмъ вашето внимание на това. Това е отъ голѣма важность. Слѣдъ като се свършило прѣброяването на бюлетинитѣ, оказало се, че сж гласували 2092 избиратели. Всички избиратели въ тая околия сж 6100; явили сж се, значи, да гласоподаватъ повече отъ $\frac{1}{3}$ избиратели. Може да се каже както никсга. Въ резултатъ какво се е указало? — Указало се, че за мене сж гласували 1037 души, за почитаемия Пловдивски прѣдставителъ г-на Михаила Маджаровъ 916 души, за Орошакова, — извѣстно ви е отъ коя фракция е — 133 души. Виждате, слѣдователно, че въ въ тая околия е имало всичко трима кандидати и виждате какъ сж раздѣлени гласовѣтѣ. Ако съберете числото на гласовѣтѣ на тримата кандидати и го отнесете къмъ онова на избирателитѣ, които сж гласували, ще дойдете до убѣждението, че въ данния случай, било по гласоподаването, било по бѣлѣжитѣ въ избирателнитѣ списѣци, било най-сетнѣ по провѣрката на бюлетинитѣ, сж спазени точъ въ точъ, и буква по буква прѣдписанията на Избирателния Законъ.

Нека, г-да, отидемъ по-нататкъ да провѣримъ и други още нѣкои работи. Забѣлѣжете добръ, че подиръ като е билъ съставенъ така дневникътъ, подиръ като е билъ подписанъ отъ прѣдсѣдателя на бюрото, т. е. отъ Пирдопския кметъ Иванъ Кънчевъ, — това го подчерквамъ — отъ Коприщенския кметъ П. Н. Торомановъ, отъ Етрополския кметъ Хр. Х. Цѣновъ, отъ Златишкия В. Ганчовъ и пр.; съ една рѣчь, слѣдъ като е билъ подписанъ избирателниятъ дневникъ отъ всички членове на бюрото, безъ никаква забѣлѣжка, може ли да стане сега даже и дума за нѣкаква нередовность? Дозволете ми, г-да прѣдставители, да цитирамъ отъ тоя дневникъ само единъ пасажъ, който е отъ 5 думи. Въ края на дневника се казва това: (Чете.) „Прѣзъ врѣме на гласоподаването не сж постѣпвали никакви заявления, освѣнъ онова на Хр. Т. Пачиловъ, който го подаде слѣдъ свършване на гласоподаването, което се остави безъ послѣдствие отъ бюрото.“ Моля ви се, г-да прѣдставители, отъ провѣренитѣ до сега тукъ избори гдѣ срѣщнахме и гдѣ видѣхме изборъ, за който бюрото едно-

гласно да казва, че прѣзъ деня на избора е нѣмало никакви оплаквания или контестації? Това е станжло въ Пирдопската околия. Пѣ-послѣ, слѣдъ: свѣршванието на избора, дѣйствително, подава се едно заявление. Но кога се подава то? — То носи дата 20-й Септемврий; значи 9 дена подиръ изборитѣ. Въ това заявление ще срѣщнете какво? — Ще срѣщнете най-напрѣдъ подписа на Пирдопския помощникъ кмета В. Нойковъ, който като членъ-провѣрителъ е подписалъ дневника, че е нѣмало никакви насилия или контестації прѣзъ врѣме на избора. Е моляжъ ви се, г-да прѣдставители, ако единъ помощникъ на Пирдопския кметъ е билъ членъ-провѣрителъ, надзиравалъ е всичко, и казва, че билъ редовенъ избора, а пѣ-послѣ, слѣдъ 9 дена, събралъ нѣколко недоволници и подписали нѣкаква си контестація, питамъ: кое е вѣрното? Ако трѣгнемъ по тоя пжтъ, позволете ми да ви кажъ, че за всѣки единъ, макаръ и Английски по своята редовностъ изборъ, ще се намѣржтъ всѣкога извѣстни недоволници и слѣдъ една недѣля или двѣ, да събержтъ нѣколко подписи и да кажжтъ, че тоя изборъ е нередовенъ. Има наистина подобно заявление, но не се обѣржъ внимание, че самото това заявление не е носено по селата да го подписватъ, — това е най-важно обстоятелство, — а сж носени отъ Пирдопския помощникъ кмета отъ село на село бѣли книги и сж подписвали избирателитѣ отъ общинитѣ: Лжжанска, Мирковска, Душанска и Копривщенска, безъ да знажтъ какво подписватъ. Сега, можете ли да приемете и да дадете нѣкаково значение на тия бѣли листове, носени отдѣлно, безъ никакво заявление, да ги подписватъ, и тукъ сега да се казва, че имало извѣстно число избиратели, които контестиратъ избора? Ако това е възможно, приемете го; но азъ не допускамъ такова нѣщо.

Нека отидемъ пѣ-нататѣкъ. При дѣлото има едно недокладвано заявление, подадено отъ Смолския и Лждженския кметове, въ което казватъ: Пирдопчани дойдохж въ село, поднесохж ни бѣли листове и ни казахж, че ако желаемъ да ни се повѣржтъ горитѣ, да подпишемъ тия листове.

Г-да прѣдставители! Не сж само тия важни обстоятелства, които споменжхъ до тукъ, а ще отидж и пѣ-нататѣкъ. Заявлението, което е тукъ прѣдъ васъ, не испускайте отъ прѣдъ видъ, че е подадено въ Нар. Събрание на 21-й Октомврий. Подателитѣ му Пирдопчани, недоволни отъ резултата на избора, като си отиватъ, подаватъ на Пирдопската станция една подиръ друга подъ редъ петь телеграмми въ единъ и сжщи день до Нар. Събрание, съ една и сжща дата и съ едно и сжщо съдържание! Това ви посочвамъ, за да се запише въ дневницитѣ на Нар. Събрание, за споменъ. Ето тия телеграмми. Една отъ Челопешкия кметъ П. Черневъ подъ № 186, подадена на 21 Октомврий 1894 год.; друга отъ Душанския кметъ С. П. Рибаровъ съ сжща дата, подъ № 187; трета отъ Лжженския кметъ Д. Ценовъ съ сжща дата подъ № 189; и тѣй слѣдватъ и другитѣ двѣ телеграмми отъ Пирдопския и Копривщенския кметове подъ №№ 183 и 189. Забѣлжете добрѣ, г-да прѣдставители, че отъ тия 5 души кметове,

трима сж влизали въ бюрото и като членове сж подписали протокола, като сж констатирани, че изборътъ е билъ редовенъ и всичко е станжло правилно и законно. Слѣдъ единъ мѣсець, обаче, отиватъ въ единъ и сжщи день и часъ на Пирдопската станция, подаватъ телеграмми, и какво казватъ? — Казватъ така: „Подписитѣ въ протеста противъ избора на Илия Вълчевъ, сж подписани отъ самитѣ избиратели и сж вѣрни.“ Е моляжъ ви се, отъ гдѣ знажтъ прѣди всичко тия кметове какви и чии подписи удостоверяватъ? Заявлението и подписитѣ на бѣлитѣ листове, приложени къмъ заявлението, сж тукъ въ Нар. Събрание; а тѣ отъ тамъ казватъ, че сж вѣрни. Азъ констатирамъ това прѣдъ васъ и нека дойде тукъ г-нъ докладчикътъ да каже, че не е вѣрно.

Но само тия ли сж фактитѣ? Да отидемъ пѣ-нататѣкъ. Провѣрочната комисия е имала грижата — отъ това азъ не съмъ докаченъ, а напротивъ се радвамъ — и като е видѣла контестаціята, писала е на Софийския окржженъ управителъ, щото послѣдниятъ слѣдъ като испита работата, да отговори: имало ли е насилие отъ страна на ония избиратели, които сж поддържали моята кандидатура; имало ли е подкупи, и нѣкой си священникъ въ с. Смолско дѣйствително ли е заклевалъ нѣкои избиратели да гласуватъ за мене. И знаете ли какво отговаря Околийскиятъ началникъ на Окржжния управителъ? — Отговаря, че всичко това е лъжа. Азъ ще ви посочж на номерата за това, за да не рѣчете, че ви казвамъ само голи думи. Г-нъ Софийскиятъ окржженъ управителъ е испратилъ до почитаемото Нар. Събрание, съ отношение подъ № 9114 отъ 18-й Ноемврий, отговоръ на писмото подъ № 258, съ което е билъ запитанъ отъ прѣдсѣдателя на провѣрочната комисия г-нъ Д-ръ Цачевъ. Въ тоя отговоръ, Окржжниятъ управителъ казва, че Околийскиятъ началникъ отъ Пирдопъ, съ № 9665, отъ 19-й Ноемврий 1894 год., телеграфически ми донесе, че е ходилъ въ село Смолско, че е питалъ, както дѣда попа тѣй и всичкитѣ жители избиратели на селото, и му казали, че това е низка клевета. Освенъ това, Околийскиятъ началникъ отива отъ село на село, распитва избирателитѣ: да ли е имало нѣкаково насилие прѣдъ и въ врѣме на избора, отъ страна на поддържателитѣ на моята кандидатура и на всѣкждѣ му отговорили: не! Питалъ: да ли е имало подкупи и кжсание на бюлетини, както се казва въ контестаціята. — Отговорили пакъ не. Какво искате пѣ-нататѣкъ?

Повтарямъ, прочее, благодарността си къмъ провѣрочната комисия, която е имала добрината да събере свѣдения и се радвамъ, че е поискала отъ Софийския окржженъ управителъ увѣдомление за законността на моя изборъ. И наистина, Окржжниятъ управителъ е казалъ, че при тоя изборъ не сж били допуснжти никакви нарушения.

Има още едно нѣщо, което трѣбва да споменж тукъ. (Шумъ). Малко търпѣние господа! Азъ ще свѣршж! Има да констатирамъ едно обстоятелство, което ще направи честь на г-на Министра-Прѣдсѣдателя. Въ деня на избора, както явствува отъ официалнитѣ книжа не сж били арестувани хора отъ другата страна, а сж били арестувани най-добритѣ

мои приятели; но своевременно била дадена заповѣдъ отъ г-на Министра-Прѣдсѣдателя и ги пуснахъ. Не сж били, слѣдователно, арестувани избиратели, които да работѣтъ противъ мене, а сж били арестувани най-добритѣ мои хора — Свиначевъ бѣше, и братъ ми и пр. — но ги пуснахъ по заповѣдъ отъ г-на Министра-Прѣдсѣдателя. Значи, мои хора сж били арестувани.

Отъ друга страна, г-да прѣдставители, г-нѣ Министръ-Прѣдсѣдательтъ, защото имаше вече заведено въ Софийския апелативенъ съдъ углавно дѣло подъ № 115 противъ Околийския началникъ се распореди дигнахъ го отъ тамъ и го прати въ Къзжлъ-Агачката околия. Какво искате по-нагледно отъ това, което изложихъ?

Ще дойдѣ да кажѣ двѣ три думи и по самото завършване на избора и по-нататѣкъ нѣма да кажѣ нито една дума.

Г-да прѣдставители! Тия номера, които ви процитирахъ, сж официални. Окржжниятъ управителъ е ималъ телеграмми да провѣри тия работи. Това трѣбва да се запише въ протоколитѣ. Първиятъ № е писмото отъ г-на Д-ра Цачевъ до Окржжния управителъ. Г-нѣ Д-ръ Цачевъ, прѣдсѣдатель на провѣрочната коммисия, съ писмо подъ № 258, запиталъ Софийския окржженъ управителъ и тоя послѣдниятъ се распоредилъ, щото да се извърши разслѣдване по надлѣжния редъ за тия въпроси: клелъ ли е дѣдо попъ селянитѣ; имало ли е и насилия и подкупи; — и което забравихъ по-напрѣдъ да кажѣ, че въ контестацията се казва — и имало ли е обявление или приказъ отъ Пирдопския кметъ въ смисълъ такава, че който не отиде да гласува за Илия Вълчевъ, ще бѣде глобенъ съ 10 л. Окржжниятъ управителъ поискалъ отъ Околийския началникъ обяснения и прѣписъ отъ обявлението и приказа. Послѣдниятъ отишълъ веднага въ Пирдопското и въ Златишкото градско-общински управления, търсилъ, но не намѣрилъ такива нѣща. И отговаря на Софийския окржженъ управителъ, че такива нѣща нѣма. Съ писмо подъ № 9185, Окржжниятъ управителъ испраща въ Събранието телеграммата отъ сжщия Околийски началникъ. Послѣдвала друга допълнителна телеграмма отъ 19 Ноемврий до сжщия Околийския началникъ, съ порѣчка да провѣри нѣкои подробности. Но началникътъ отговорилъ съ № 9668, че и това, което се иска, не съществува и не е вѣрно. Ако е въпросътъ да се справимъ за дѣда попа, то ще ви кажѣ, че има заявление дадено отъ двама души, че дѣдо попъ заклелъ селенитѣ въ Смолско; ама не дохожда нито единъ отъ с. Смолско да се оплаче. Казватъ двама Пирдопчани, че попътъ заклелъ Смолчани, но да ли е ходилъ баремъ единъ Пирдопчанинъ, за да види това нѣщо? — Не. За насъ г-да, важното е, да дойдѣтъ Смолчани и да кажѣтъ: да, закле ни попътъ. Обаче такава нѣщо нѣма. Нѣщо повече. Има постѣпила и една телеграмма, за която днесъ ми каза г-нѣ докладчикътъ. Тя е подадена отъ кмета на с. Смолско. Азъ ѣхъ потърсихъ въ регистратурата и намѣрихъ ѣхъ. Какво казва телеграммата отъ Смолско? — Кметътъ, помощникътъ му и старѣйшинитѣ казватъ, че не е истина това, клевета е че дѣдо попъ е клелъ Смолчани, и казватъ още, че той, дѣдо попъ, е образцовъ священ-

никъ. Значи, тѣ сами опровергаватъ всичко това. Двама Пирдопчани казватъ, че е вѣрно това; за което тѣ заявяватъ; а пъкъ тукъ дохожда самиятъ кметъ съ помощника си и старѣйшинитѣ и казватъ, че всичко това е лъжа. Тогава: кое е лъжа, и кое е истина?

Има още едно нѣщо и ще свършѣ.

Г-да прѣдставители! По моя изборъ ще ви кажѣ и това, че азъ дойдохъ на 3 Ноемврий въ провѣрочната коммисия да го изучѣ. Въ коммисията г-нѣ Лазаръ Дуковъ искаше да се опита, да не ми се дадѣтъ книгата; но г-нѣ докладчикътъ ми даде да ги видѣхъ. Послѣ се разнесе слухъ изъ София, че при разглежданието дѣлото отъ мене, липсало било ужъ едно заявление, подадено, отъ нѣкой си Хр. Пачиловъ, и Лазаръ Дуковъ даже казалъ това въ коммисията. (Лазаръ Дуковъ: Лъжешъ! Хр. Дограмаджиевъ: Истина е!). Азъ призовавамъ въ такъвъ случай г. г. Ранкова, Д-ръ Цачева и Д-ръ Вачева и ги моля да кажѣтъ: истина ли е това или не. Но г-да, по-послѣ направихъ справка, понеже ме интересува това, понеже бѣше ангажирана моята честъ и понеже нѣкои зломисленни хора казахъ, че липсала една книга. За тая цѣль азъ отидохъ при Софийския окржженъ управителъ и попитахъ: има ли такава заявление? Каза ми се, че на 19 Ноемврий, съ отношение подъ № 9115 е испратено такава заявление въ Нар. Събрание. Това заявление Окржжниятъ управителъ го е пратилъ. И значи, това, за което г-нѣ Дуковъ се е мѣчилъ да докаже и разнесе слухъ — че била липсала нѣкаква книга отъ дѣлото по моя изборъ — излѣзѣ лъжа; защото заявлението се намира сега въ дѣлото. Това е не простително да се прави отъ единъ прѣдставителъ; защото съ това нищо нѣма да се спечели.

Азъ, г-да прѣдставители, ви изложихъ всичко, говорихъ ви на основание на официални данни. И вие, които сте провѣрвали разни избори, които видѣхте контестации 20 пкти по-силни отъ настоящитѣ; видѣхте контестации по-сериозни увѣренъ съмъ напълно че нѣма да дадете вѣра на подобни махзари, а ще ги отхвърлите непрѣмѣнно. Тукъ се явява че всичко друго е станжло правилно, само че коммисията намѣрила едно заявление отъ нѣкои избиратели, въ което се казва, че извѣстенъ священникъ е клелъ нѣкои селяни, и за това намира избора за неправиленъ. Да приемемъ, че е вѣрно, че е имало заклевание. Не уже ли 15 души избиратели може да измѣнятъ резултата на избора? — Не може, защото разликата между моитѣ гласове и гласовѣтъ на Мих. Маджаровъ е тъкмо 121. Нѣкои г-да казватъ: малка е разликата отъ 121 гласъ. Азъ ще оставѣхъ да говорѣтъ въ тоя случай самитѣ числа. За това, моля, да обърнете внимание на официалнитѣ документи и на фактитѣ, които изложихъ. За избора, остава на васъ както обичате така да рѣшите. Съ даденитѣ обяснения азъ изпълнихъ една длѣжностъ къмъ моитѣ избиратели, които сж искали да ме изберѣтъ и сж ме избрали съ съзнание. Като имате, г-да прѣдставители, прѣдъ очитѣ си тия данни, и като обсъдите добръ въпроса, рѣшете както щете. За мене стига толкова, гдѣто ме е избралъ мой роденъ градъ, заедно съ другитѣ ми съмишленници изби-

ратели отъ Златица и околията; а на васъ остава: да касирането избора, да го признаете за законенъ или пъкъ да изберете анкетна комисия. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Прѣдлагамъ прѣкращение на дебатитѣ.

Прѣдсѣд.: Говорили сж 11 души. . . (Единъ гласъ: Кой е прѣдложилъ, че е исчерпанъ въпросътъ? Лазаръ Дуковъ: Искамъ думата за лично обяснение!) Думата има г-нъ Лазаръ Дуковъ за обяснение.

Лазаръ Дуковъ: Говори се доста. Това, което каза г-нъ Вълчевъ, тѣ сж външни слухове, г-да прѣдставители. (Шумъ). Моля ви се. . . (Коста Ранковъ: Снощи на г-на Д-ра Даневъ не се даде думата за обяснение, а сега се дава на г-на Лазара Дуковъ.) Това, което говорихъ отъ трибуната за г-на Вълчева, само това е истина, а други що сж казали, азъ не знамъ. Азъ казахъ, че намѣрихъ една книга въ друга една, понеже бѣхъ расхвърлени и съмъ помислилъ по-напрѣдъ, че той ъж е взелъ. Туй бѣше всичко, а другото отблъсвамъ. Азъ желямъ щото, които говорихъ въ полза и които въ врѣда на избора, да се забѣлѣжи въ протоколитѣ, защото това е клевета отъ страна на Илия Вълчевъ.

Вълко Нейчовъ: Прѣдлагамъ прѣкращение на дебатитѣ.

Прѣдсѣд.: Турямъ на гласуване прѣдложението за прѣкращението на дебатитѣ. Който мисли, че въпросътъ е исчерпанъ, да си вдигне ржката. (Болшинство). Прѣкращаватъ се дебатитѣ.

Има прѣдложение отъ комисията и прѣдложения отъ г. г. Добриновича и Стамболова, ако се не лѣжж.

Ат. Краевъ: Има прѣдложение отъ Д-ра Вачева, за утвърждение на избора.

Прѣдсѣд.: Да, вѣрно. Първото прѣдложение е отъ комисията, която прѣдлага да се избере анкетна комисия; второто на Д-ра Вачевъ за утвърждение на избора; и третото на г-на Добриновича и г-на Стамболова за касирането на избора.

Ще ги полагамъ на гласуване по редъ, като почна отъ прѣдложението на комисията. Моля ония г-да прѣдставители, които сж за да се испрати анкетна комисия, да провѣри тоя изборъ на мѣстото, да си вдигнатъ ржката. (Меншество). Пада.

Иде на редъ прѣдложението на г-на Д-ра Вачевъ, който прѣдлага да се утвърди изборътъ на г-на Вълчева. Моля ония, които сж за утвърждението на избора, да си вдигнатъ ржката.

Квесторъ Дим. Йоновъ: (Прѣброява гласовѣтъ.) 36 души сж вдигнали за.

Прѣдсѣд.: Значи, пада прѣдложението на г-на Д-ра Вачевъ.

Ат. Краевъ: Сега де се тури на гласуване обратното, защото може нѣкои да се въздържатъ.

Прѣдсѣд.: Турямъ на гласуване прѣдложението на г. г. Добриновича и Стамболова. Който сж за касирането на избора, да станатъ прави. Моля г-на квестора да ги прѣброи.

Квесторъ Дим. Йоновъ: (Прѣброява). 52 души сж за касирането на избора. Значи, болшинство. (Ржкоплѣсание).

Хр. Дограмаджиевъ: Азъ констатирамъ, че правдата и днесъ вѣстържествува! (Шумъ.)

Илия Вълчевъ: Благодарж г-да!

Прѣдсѣд.: Давамъ 5 минути отидхъ.

(Слѣдъ отпущкъ.)

Прѣдсѣд.: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Г-нъ докладчикътъ на комисията по провѣрката на изборитѣ има да докладва два избора, изостанжли отъ по-напрѣдъ.

Доклад. Мих. Такевъ: Г-да народни прѣдставители! Вамъ е извѣстно, че провѣрката на два избора въ двѣ околии, а именно Варненската и Добричката, гдѣто сж избрани Ахмедъ Хаджрчалж и Мюфти Исмаилъ Ефенди, бѣше спрѣна, защото, както за първия, тѣй и за втория, имаше подадени контестации, че тѣ били духовни лица. Почитаемото Събрание отложи утвърждаването на тия избори, за да се направи справка чрѣзъ Министерството на Външнитѣ Работи и Исповѣданията и да се види: да ли тия лица сж дѣйствително духовни лица. Г-нъ Министрътъ на Външнитѣ Работи и Исповѣданията съобщава на г-на прѣдсѣдателя на провѣрочната комисия, на която имамъ честь да бѣдж секретаръ, че нито Мюфти Исмаилъ Ефенди, нито Ахмедъ Хаджрчалж сж лица съ духовно звание. Слѣдователно, тѣмъ нищо не прѣчи да бѣджтъ признати като народни избранници, като народни прѣдставители; и като е така, не остава освѣнъ почитаемото Нар. Събрание да признае, че Мюфти Исмаилъ Ефенди, избранъ отъ Добричката околия, и Ахмедъ Хаджрчалж, избранъ отъ Варненската околия, сж правилно и редовно избрани за народни прѣдставители и могатъ да бѣджтъ утвърдени като такива. (Гласове: Прието!)

Прѣдсѣд.: Тия избори сж признати за правилни. Бѣше останало само да се констатира: да ли тия лица сж отъ духовно звание. Ще се гласува. Гласуването може да стане и за двамата на веднжжъ. (Гласове: Съгласни!) Моля г-да прѣдставителитѣ, които сж на мнѣние, че изборитѣ на Мюфти Исмаилъ Ефенди и на Ахмедъ Хаджрчалж сж правилни и законни, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Значи, тия избори се утвърждаватъ.

Пан. Чорбаджиевъ: Кжсно е вече, г-да прѣдставители. Днесъ доста работа свършихме; за това да се затвори засѣданието.

Прѣдсѣд.: На дневния редъ има поставени нѣколко законопроекта по Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла на трето четение.

Ст. С. Бобчевъ: Моля да се закрие засѣданието.

Прѣдсѣд.: Има прѣдложение, г-да прѣдставители, да се закрие засѣданието. (Гласове: Да се продължава!) Който сж съгласни да се закрие засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Пада. Засѣданието ще се продължава.

Г-нъ Д-ръ Цачевъ, докладчикъ на комисията по Министерството на Вътрешнитѣ Работи, ще прочете най-напрѣдъ Закона за сгрупиранieto на общинитѣ. (Гласове: Нѣма докладчикътъ тукъ!) Тогава, г-нъ секретарьтъ ще заеме мѣстото на докладчика.

Секр. Дамянъ Цековъ: (Чете.)

„ЗАКОНЪ

за допълнение Закона за селскитѣ общини.

Чл. 1. Позволява се на селата и общинитѣ да се сгруппиратъ по двѣ или повече въ една, когато пожелажтъ, безъ да се обръща внимание на срокъ. (Законъ за селскитѣ общини отъ 11-й Юлий 1886 год., чл. 5-й, и Законъ за продължение срока за сгруппиране общинитѣ и пр. отъ 21-й Декемврий 1893 година).

Чл. 2. Позволява се сжщо на сгруппиранитѣ села да се отдѣлятъ и съставятъ отдѣлни общини; но за това е необходимо съгласието на окръжнитѣ съвѣти, които даватъ това съгласие само тогава, когато заявившето село може да отговаря самостоятелно на общинскитѣ расходи.

Чл. 3. Заявленията, както за сгруппиранieto тѣй и за отдѣляването на селата, се подаватъ на окръжнитѣ съвѣти, рѣшенията на които се изпълняватъ слѣдъ като се утвърджтъ отъ Министерството на Вътрешнитѣ Дѣла“.

Прѣдсѣд.: Понеже не може да се измѣни нищо при третото четение, то турямъ на гласуване Закона изцѣло. Моля ония г-да прѣдставители, които сж за приеманieto на Закона изцѣло, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Ще се прочете Законътъ за отмѣнение Закона за емериталната касса.

Секр. Дамянъ Цековъ: (Чете.)

„ЗАКОНЪ

за отмѣнение Закона за емериталната касса за чиновницитѣ и служащитѣ по гражданското вѣдомство отъ 14-й Декемврий 1892 година.

Чл. 1. Законътъ за учреждението на емериталната касса за чиновницитѣ и служащитѣ по гражданското вѣдомство отъ 14-й Декемврий 1892 година се отмѣнява.

Чл. 2. Всички сумми, които сж постъпили въ гражданската емеритална касса и образуватъ емериталния фондъ, ще се върнатъ на лицата, които сж участници въ тая касса, като при вноса на всѣко лице се прибави и принадлежащата се лихва.

Забѣлѣжка. Лицата, които иматъ опрѣдѣлена пенсия отъ емериталния фондъ, ще получатъ само оная частъ отъ вноса си, която остане, като се извади количеството, що сж получили като пенсия. А тия лица, които сж надвзели отъ тоя фондъ, сж длъжни да повърнатъ надвземенитѣ сумми. Надвземенитѣ сумми, въ случай на отказъ, се събиратъ по административенъ редъ.

Чл. 3. Начинътъ, по който ще стане връщанieto на вносоветѣ, както и въобще ликвидиранieto на смѣткитѣ, ще се опрѣдѣли отъ Министерския Съвѣтъ.“

Прѣдсѣд.: Понеже нѣма направено прѣдложение, то турямъ на гласуване приеманieto на трето четение Законътъ за измѣнение Закона за емериталната касса на чиновницитѣ и служащитѣ по гражданското вѣдомство. Моля ония г-да прѣдставители, които приематъ тоя Законъ на трето четение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Сега ще се прочете Законътъ за признаване Рилския манастиръ съ всичката негова територия за отдѣлна община.

Секр. Дамянъ Цековъ: (Чете.)

„ЗАКОНЪ

за признаване Рилския манастиръ, съ всичката негова територия, за отдѣлна община.

Чл. 1. Святата Рилска обителъ, съ всичката си територия, съставлява особна самоуправявана община, която въ административно отношение се сношава направо съ надлѣжното околийско управление.“

Прѣдсѣд.: И по тоя Законъ нѣма никакви прѣдложения и измѣнения. Турямъ на гласуване въпросния Законъ за приеманieto му на трето четение. Ония, които приематъ прочетения Законъ изцѣло, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Дохожда на редъ третото четение на Закона за измѣнение размѣртъ на общинската и окръжна върхнини.

Гено Недѣлковъ: Азъ моля да се отложи третото четение на Закона за измѣнение размѣра на общинската и окръжната върхнини, защото е важенъ, а при това той не е изученъ. По него има да внесж прѣдложение; затова, моля да се пристъпи къмъ четението на други закони, а тоя за сега да се отложи. (Гласове: Не може! Нѣма защо да се отлага!)

Секр. Дамянъ Цековъ: (Чете.)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение размѣра на общинската и окръжната върхнини.

Чл. 1. Редовната или обикновенна (постоянна) общинска и окръжна върхнина, показана въ пунктъ 7-й на чл. 80-й отъ „Закона за селскитѣ общини“, п. п. 8-й и 14-й на чл. 109-й отъ „Закона за градскитѣ общини“, и п. в на чл. 69-й отъ „Закона за окръжнитѣ съвѣти“, се опрѣдѣля отъ надлѣжнитѣ общински и окръжни съвѣти и не може да бѣде по-голъма отъ 5% върху десетъка, и 10% върху патента и другитѣ прѣки държавни данъци.

Обаче тия върхнини, както и всички други, които се прѣдвиждатъ съ специални закони, въ никой случай, вземени изцѣло, не могатъ да надминаватъ 50% върху прѣкитѣ данъци.

Чл. 2. Когато редовната върхнина се окаже недостатъчна за посрѣщане нуждитѣ общински и окръжни расходи, позволява се расхвърлянето извънредна върхнина, съгласно п.1-й на чл. 81-й отъ „Закона за селскитѣ об-

щини," п. 1-й на чл. 111-й отъ „Закона на градскитѣ общини“ и п. 38 на чл. 69-й отъ „Закона за окръжнитѣ съвѣти.“ Налаганieto извънредна върхнина и опрѣдѣлянето размѣра ѝ става: за окръжнитѣ градове и за самитѣ окръжии по законодателенъ редъ, а за останалитѣ градски и селски общини — по рѣшение на окръжнитѣ съвѣти, утвърдено отъ надлѣжнитѣ окръжни управители.“

Прѣдсѣд.: Има поднесено едно прѣдложение отъ г-на Чучаркова за прибавление една забѣлѣжка къмъ 1-ия членъ на тоя законъ.

Янко Чучарковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съгледахъ една непълнота въ тоя законъ, така щото, съ помощта на нѣколко души, принудихъ се да направѣхъ прѣдложение, за да се прибави къмъ 1-я членъ на Закона за измѣнение размѣра на общинската и окръжната върхнина една забѣлѣжка, която има слѣдующето съдържание: (Чете.) „Тия, които не плащатъ никакви други държавни даждия, освѣнъ патента, се облагатъ съ общинска и окръжна върхнина 20% върху патентовото даждие.“

Извѣстно ви е, г-да прѣдставители, че у насъ има хора, които дохождатъ съ единственна цѣль да печелѣтъ, безъ да плащатъ никакви други държавни даждия, понеже нѣматъ никакви недвижими имоти въ страната. (Гласове: Прието!) За това, азъ ви моля, г-да прѣдставители, да се приеме тая забѣлѣжка къмъ 1-я членъ на тоя Законъ. (Гласове: 25% да бѣде.) Съгласенъ съмъ да бѣде и 25%.

Мих. Такевъ: Отказвамъ се, защото г-нъ Чучарковъ се съгласи да се увеличи размѣрътъ на 25%.

Секр. Дамянъ Цековъ: Тогазъ ще стане тъй: „Тия, които не плащатъ никакви други държавни даждия, освѣнъ патента, се облагатъ съ общинска и окръжна върхнина 25% върху патентовото даждие.“

Ганчо Гаврийловъ: Азъ мисля това нѣщо да се тури подъ насловъ забѣлѣжка, и послѣ, по-добрѣ е да се спомѣнятъ и думитѣ: „държавни прѣки даждия.“

Мих. Такевъ: За да не се тълкува малко езуитски защото всички

Прѣдсѣд.: Г-нъ Такевъ! Азъ не ви дадохъ думата. (Мих. Такевъ: Азъ на два пѣти искахъ думата.) Прѣд васъ има записани други.

Г-нъ Маджаровъ има думата.

Мих. Ив. Маджаровъ: Азъ се боѣ, да не би съ това прѣдложение да натоваримъ по сиромаситѣ хора съ по-голямъ данѣкъ. Азъ разбирамъ така, че г-нъ Чучарковъ има намѣрение, щото ония, които плащатъ само патентово даждие, да плащатъ повече отъ ония, които плащатъ емлякъ, иджаръ и десетѣкъ. Но помислете си, г-да, че има хора еснафи, които нѣматъ кѣща, нѣматъ нищо. Защо ще ги облагате съ повече данѣкъ? Тѣй щото, азъ желямъ и моля по-напрѣдъ да се обясни тая работа, да не би, като мислимъ че правимъ добро, да направимъ зло. Това ще бѣде несправедливо. Затова, азъ моля г-на Чучаркова, който прави това прѣдложение, да обясни по-напрѣдъ работата, та че тогазъ да се гласува и да се приеме.

Мих. Такевъ: Азъ щѣхъ да кажъ това, че тая опасностъ, която мисли г-нъ Маджаровъ, не е много голѣма,

защото такива, които нѣматъ нищо друго, сж извѣстнитѣ кръчмари, които продаватъ вино и ракия. Тѣ не плащатъ Богъ знае какъвъ голѣмъ патентъ; така щото, тоя въпросъ не е сериозенъ за да ни отклони отъ забѣлѣжката на г-на Чучаркова.

Друга една опасностъ има. Тя е, че г-нъ Чучарковъ въ забѣлѣжката казва: обаче тия, които не плащатъ никакви други прѣки даждия, освѣнъ патентътъ, плащатъ 25% отъ това. Ами забѣлѣжете, че всички плащатъ пѣтна повинностъ до извѣстна старостъ, до извѣстни години, а пѣкъ и пѣтната повинностъ е прѣкъ данѣкъ. Тогазъ, кой ще подпадне подъ категорията на забѣлѣжката? — Никой, защото до 60 годишна възраст, всички плащатъ пѣтна повинностъ. Слѣдователно, отъ тамъ на горѣ ще се намѣрѣтъ хора, които не плащатъ никакви държавни прѣки даждия. Заради това, по-добрѣ е да стане така: „Обаче тия, които не плащатъ никакви прѣки данѣци, освѣнъ пѣтната повинностъ, да се облагатъ съ 25% върху патента“. (Гласове: Прието!)

Янко Чучарковъ: Това щѣхъ да кажъ по бѣлѣжката на г-на Такева, а именно, че тия, които плащатъ пѣтна повинностъ, да се не считатъ че плащатъ даждия; слѣдователно и тия лица подпадатъ подъ забѣлѣжката.

Ганчо Гаврийловъ: Отказвамъ се, защото се допълни това, което азъ щѣхъ да искамъ. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ! Да се гласува!)

Прѣдсѣд.: Тогазъ турямъ на гласуване прѣдложена г-на Чучаркова, попълнено отъ г-на Такева, за да се прибави като забѣлѣжка къмъ чл. 1-й отъ Закона за измѣнение размѣра на общинската и окръжната върхнина слѣдующето: „Тия, които не плащатъ никакви други държавни даждия, исключая пѣтната повинностъ, се облагатъ съ общинска и окръжна върхнина 25% върху патентовото даждие.“ Ония, които приематъ това прѣдложение, съ поправката, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Приема се.

Законътъ, тѣй попълненъ, турямъ на гласуване приеманieto му изцѣло. Ония, които приематъ изцѣло Законътъ за измѣнението размѣрътъ на общинската и окръжната върхнини, заедно съ забѣлѣжката, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Приема се изцѣло.

Тр. Китанчевъ: Г-да прѣдставители! Понеже е вече доста късно, за това прѣдлагамъ да се прѣкъсне засѣданieto. Освѣнъ това, моля ви, г-да прѣдставители, да се съгласите съ мене, щото за слѣдующето засѣдание да се тури на първъ дневенъ редъ моето прѣдложение, за всеобща амнистия, като му се даде спѣшностъ. Моля, поне тоя пѣтъ да се съгласите. Моля, г-не Прѣдсѣдателю, да се тури на дневния редъ. (Гласове: Прието!)

Геор. Добриновичъ: Азъ съмъ далъ моето прѣдложение за амнистия по-рано. Азъ ще моля да се тури най-напрѣдъ моето прѣдложение (Прѣдсѣд.: Нѣмате думата г-нъ Добриновичъ!) . . . Моля да му се даде надѣжната спѣшностъ. Коего е дадено по-рано, и по-рано трѣбва да се тури на дневенъ редъ.

Хр. Златаровъ: Комисията по Министерството на Правосѣдието е готова да докладва законопроектъ за прѣстѣпнитѣ дѣяния противъ Особата на Негово Царско Ви-

сочество и Неговото Сѣмейство. Затова, моля, да се тури то най-първо на дневния редъ. (Шумъ. — Гласове: Въпросътъ за амнистията!)

Тр. Китанчевъ: Моля да се гласува моето предложение. (Шумъ. Мнозина представители искатъ думата.)

Прѣсѣд.: Ако говорите всички, нищо не може да се свърши. За това, моля пазете тишина.

Има предложение отъ г-на Китанчева за да се тури неговото предложение, за всеобща амнистия, на първъ дневенъ редъ за идущето заседание, и да му се даде спѣшность. (Манолъ Стефановъ: Искамъ думата по предложението на г-на Китанчева.) Имате думата.

Манолъ Стефановъ: Съгласенъ съмъ съ предложението на г-на Китанчева за да се прѣкъсне заседанието, и за идущето заседание да се туриятъ на първъ дневенъ редъ предложенията на г. г. Добриновичъ и Китанчевъ. (Ръкоплѣскание. — Гласове: Прието!)

Ив. Ст. Гешовъ: Менъ ми се чини, г-да представители, че Събранието е рѣшило да се даде спѣшность на единъ законопроектъ по Министерството на Правосъдието. Сега, щомъ г-нъ Златаревъ съобщава, че по тоя законопроектъ е готовъ да докладва, азъ мисля, че съгласно сърѣшението на Нар. Събрание, тоя законопроектъ трѣбва да се тури на първъ дневенъ редъ.

Хр. Конкилевъ: Азъ мисля, г-да представители, че предложението на г-на Китанчева, както и онова на г-на Добриновича, сж на мѣстото си. Заради това, азъ подкрѣпямъ тѣхното искание, за туряннето имъ на дневенъ редъ.

Относително законопроектътъ, който г-нъ Гешевъ иска да се тури на дневенъ редъ, азъ заявявамъ, че съгласно съ Правилника не ни е раздаденъ още никакъвъ печатанъ докладъ. И най-послѣ, слухъ се разнася, че г-нъ Министрътъ на Правосъдието си е далъ оставката; така щото не може да се тури тоя законопроектъ на дневенъ редъ.

Д-ръ Минчо Цачевъ: Г-да народни представители! Въ по-прѣдишното заседание Нар. Събрание прие на първо четение законопроектътъ за наказанията противъ лицата, които правятъ прѣстѣпления спрямо Особата на Негово Царско Височество и Неговото сѣмейство. Днесъ г-нъ докладчикътъ Златаревъ казва, че е готовъ да докладва. (Гласове: Не е печатанъ докладътъ!) Слѣдователно, Нар. Събрание веднѣжъ е вотирало. . . . (Гласове: Докладътъ не е печатанъ!) Моля ви се, когато е приета спѣшность по единъ законопроектъ, докладътъ не се печати. Щомъ Нар. Събрание е рѣшило веднѣжъ да се даде спѣшность по единъ законопроектъ, другъ не може да прѣдшествува. За сега Нар. Събрание е дало спѣшность на законопроекта за прѣстѣпнитѣ дѣяния противъ Държавния Глава; слѣдователно, на първъ редъ иде спѣшността по тоя законопроектъ, и той трѣбва да се тури на първо мѣсто на дневния редъ за идущето заседание.

Ат. П. Краевъ: Трѣбва комисията да напечата доклада си! (Шумъ.)

Янко Чучарковъ: Спѣшность искатъ тия, които лѣжатъ по тъмницитѣ! (Шумъ.)

Хр. Златаревъ: Г-да прѣдставители! Законопроектътъ.

Прѣсѣд.: Г-нъ Ковачевъ има думата.

Нено Ковачевъ: Г-да! Азъ зехъ думата за да заявѣя на почитаемото Нар. Събрание, че съмъ внелъ запитване къмъ г-на Министра на Финанситѣ и моля да се тури на дневенъ редъ.

Ник. Габровски: Азъ поддържамъ предложението на г-на Китанчева и за да се тури на първъ редъ, трѣбва да се гласува: приема ли Събранието спѣшността или не. Колкото се отнася до другото предложение, че трѣбвало да се докладва утрѣ на първо мѣсто законопроектътъ за прѣстѣпнитѣ дѣяния противъ Държавния Глава, имамъ честъ да заявѣя, че азъ съмъ членъ на комисията, и че тя прѣгледа законопроектътъ въ половинъ часъ. Докладътъ не е напечатанъ и не е раздаденъ. Слѣдователно, и не можъ по съвѣсть да се произнесж по единъ такъвъ важенъ законопроектъ, безъ да съмъ го изучилъ. (Гласове: Вѣрно!)

Прѣсѣд.: Азъ мисля, г-да прѣдставители, че трѣбва да се държи единъ редъ по тая работа. Прѣди да се тури единъ законопроектъ на дневенъ редъ, трѣбва по-напрѣдъ да стане съобщение, че комисията е готова. (Шумъ.) Моля ви се.

Хр. Златаревъ: По законопроектитѣ, по които Нар. Събрание приема спѣшность, съгласно чл. 41-й отъ Правилника за вжтрѣшния редъ, не трѣбва да се напечатватъ докладитѣ, освѣнъ ако Събранието рѣши за това. Комисията, съгласно Правилникътъ, нѣма да напечата доклада си.

Геор. Губидѣльниковъ: Г-да прѣдставители! Слѣдъ тоя законъ има другъ единъ въпросъ, който трѣбва да прѣдшествува всѣко друго предложение. Въпросътъ е за бюджета. Тоя бюджетъ тоже трѣбва да се тури на дневния редъ и да започне още утрѣ да се докладва. Врѣмето е доста кжсо, и ако се занимаваме съ такива малки предложения, ние не ще успѣемъ да разгледаме бюджетътъ — толкова сжщественъ и важенъ за държавния строй.

Пан. Чорбаджиевъ: Г-да народни прѣдставители! Искането мнѣние отъ г-на Д-ра Цачева, не е право, затова, защото имаме специаленъ Правилникъ, по който трѣбва да се водимъ. Слѣдователно, всѣки законопроектъ, приетъ отъ комисията, било съ измѣнения или безъ измѣнения, щомъ ще постѣпи въ Нар. Събрание, трѣбва да постѣпи съ надлѣжния докладъ отъ сжщата тая комисия. Макаръ и да сме допуснжли спѣшность, комисията е пакъ длѣжна да внесе печатанъ докладъ; защото не е достатъчно само членоветѣ на комисията да знажтъ причинитѣ, за направенитѣ отъ неж измѣнения. Ние имаме Правилникъ, на който трѣбва да се основаваме и който трѣбва да почитаме. Чл. 41-й отъ тоя Правилникъ казва така: (Чете.) „Резултатътъ отъ своитѣ обсъждания всѣка комисия прѣдставлява на Събранието чрѣзъ мотивиранъ докладъ, който се рапортира на Събранието отъ избрания за това измежду членоветѣ ѣ докладчикъ. Тия доклади трѣбва да се печататъ и да се раздаватъ на прѣдставителитѣ поне три дни прѣди деня, назначенъ за разгледванието имъ.“ Слѣдователно

г-нъ Д-ръ Пачевъ не вѣрно цитира тоя членъ. (Гласове: Под-долъ, под-долъ прочетете!) (Чете.) „Не се печататъ само докладитѣ за провѣрkitѣ на изборитѣ, на комисията за прошенията и по отговора на тронното слово; а тѣй сжщо и ония, за които Събранието прѣдварително е рѣшило да се не печататъ.“ (Единъ гласъ: И когато е допуснжта спѣшность!) Ние не сме рѣшили да се не печата докладътъ и не може да се изопачава съдържанието на члена отъ Правилника, който прочетохъ. Въ самия Правилникъ е казано: „... за които Събранието прѣдварително е рѣшило да се не печататъ.“ До колкото азъ помнж, Събранието не е зимало такова рѣшение. Слѣдователно, ние трѣбва да се подчиняваме на Правилника. Щомъ е така, азъ моля комисията да земе да напечата своя докладъ и часъ по-скоро да ни се раздаде, за да можемъ да го прѣгледаме. Трѣбва да бждемъ послѣдователни и да изпълняваме точно прѣдписанията на Правилника.

Колкото за г-на Д-ра Пачева, Дрѣновски народенъ прѣдставителъ, азъ съжالياвамъ, че той си позволява да изопачава единъ членъ отъ Правилника.

При това заявявамъ, г-да народни прѣдставители, че азъ се присѣдинявамъ къмъ прѣдложението на г-на Китанчева и моля Събранието да даде спѣшность относително амнистията, тѣй като въ нѣколко засѣдания виждаме че се туря на дневенъ редъ и не разбирамъ защо се отлага. Ако имаме добро желание, ако искаме да отворимъ границитѣ на нашитѣ братия, които живѣжтъ внѣ отъ своето отечество, трѣбва часъ по-скоро да се занимаемъ съ въпроса за амнистията. Ако ли пъкъ искаме да хвърляме само прахъ въ очитѣ на населението, то не остава друго нищо освѣнъ да отлагаме отъ днесъ за утрѣ, и да го оставимъ, както стана и съ вѣнеца.

Мих. Ив. Маджаровъ: Това не е само ваша работа.

Янко Чучарковъ: А а а! Това е само тѣхна работа!

Ник. Габровски: Както станж и съ депутацията при погребението на Руския царъ! (Шумъ.)

Д-ръ Минчо Пачевъ: Тукъ не сме се събрали скандали да правимъ!

Пан. Чорбаджиевъ: Вие сте скандалджия!

Мих. Такевъ: Азъ не могж да разберж, г-да прѣдставители, защо ни сж правилници и традиции, когато е близу до здравия разумъ, че ние не можемъ да приемемъ единъ такъвъ законъ, който има за цѣль да гарантира Особата на Негово Царско Височество, по начинъ съвършенно таенъ. Азъ не знаж какви измѣнения сж направени отъ страна на комисията, а утрѣ ще ме карате, когато ще го чете докладчикътъ, да си давамъ мнѣнието по него, безъ да имамъ буквалния текстъ прѣдъ себѣ си, безъ да знаж какъ да мисля и да не могж да го сравнж съ началата на науката и съ стария законъ. Ние пишемъ законъ, който вѣма нищо общо съ практиката, а е чисто теоретически. Дайте прочее възможность поне 24 часа, за да видимъ какъ да се урегулира, какъ да се направи това. Азъ знаж, че вие сте направили сжщественни измѣнения — г-нъ Недѣлевъ има добрината да ми ги даде, написани съ карандашъ — но не знаж утрѣ въ сжщность какво ще доклад-

вате; не знаж какви сж мотивитѣ за направенитѣ измѣнения. Слѣдователно, даже и да бѣше писано това въ Правилника, той щѣше да бжде абсурденъ правилникъ, който ще ми завърже очитѣ и който ще има за цѣль да ме постави на скамейката на подсѣдимитѣ. Позволете ми да ви кажж, че когато пишемъ криминални закони, трѣбва да си отваряме очитѣ на 4, за да не ни ги отворѣжтъ утрѣ на 8. Бждете прѣдпазливи, г-да, когато гласувате углавни закони. Тѣ сж такива, които създаватъ извѣстенъ критериумъ.

Азъ бѣхъ противъ даванетоъ спѣшность. Обаче, като той е единъ законъ, безъ който не можемъ, и понеже отиѣняваме Законътъ за печата и не можемъ да оставимъ на произвола Особата на Негово Царско Височество, азъ се съгласихъ да се даде спѣшность само за тия распорѣждения, касателно печата, а заедно съ това и на цѣлия законопроектъ. Но това не ще рѣче, че намъ се вързватъ рѣцѣтъ и че ние нѣмаме право да го критикуваме; на-противъ, ние ще говоримъ цѣли недѣли, може би. Заради това, дайте ни врѣме, дайте ни възможность да го изучимъ, (Гласове: Да се напечата!) Да, да се напечата докладътъ, да ни се раздаде и да имаме поне три дни на расположение да го изучимъ.

Що се касае до прѣдложението на г-на Китанчева, за да се даде спѣшность на неговото прѣдложение за всеобща амнистия, азъ мисля, че бѣше наша елементарна обязанность да направимъ това още въ първитѣ дни на нашитѣ засѣдания. (Ржкоплѣскание отъ лѣвицата. — Гласове: Вѣрно!) Ние сме дошли тукъ съ тая клауза: да се даде амнистия на всичкитѣ наши политически прѣстѣпници, повечето фиктивни; да се отворѣжтъ границитѣ на България за ония нейни синове, които не знаж по кой начинъ бѣхж лишени отъ добринитѣ на своето бащино огнище; и да се отворѣжтъ вратата на всичкитѣ наши бастилии, (Ржкоплѣскание.) въ които гнижтъ най-интелигентнитѣ сили на България. Позволете ми да ви кажж, че никакъвъ углавенъ законъ, никакъвъ бюджетъ, никакви финансови закони не могжтъ да прѣдшествоватъ това елементарно нѣщо — амнистията.

Прочее, азъ ви моля и апелирамъ къмъ вашия патриотизмъ, къмъ вашитѣ сбѣщания, да туримъ въ утрѣшня дневенъ редъ на първо мѣсто, прѣдложението на г-на Китанчева за всеобщата амнистия. (Ржкоплѣскание. — Гласове: Браво! Да се гласува прѣдложението на г-на Китанчева! — (Единъ гласъ: А онова на г-на Добриновича?)

Теодоръ Теодоровъ: Азъ съжالياвамъ крайно за тоя потокъ отъ краснорѣчие, което употребихж нѣкои отъ г-да прѣдставителитѣ, по опрѣдѣляванетоъ на дневния редъ. Тоя въпросъ не изискваше нито толкова краснорѣчие, нито толкова много горѣщина, а трѣбваше да знаемъ и да изпълнимъ онова, което сме рѣшили по-рано. Вие знаете, че въ едно много отдавнашно засѣдание, ние рѣшихме да поставяме на първъ планъ, въ всѣко едно засѣдание, и да разискваме най-напрѣдъ докладитѣ на провѣрочната комисия — това бѣше по прѣдложението на г-на Китанчева — и да не разгледваме никакъвъ другъ въпросъ, щомъ имаме на дневния редъ готовъ докладъ отъ комисията по про-

вѣрката на изборитѣ. Слѣдователно, трѣбва да признаемъ, че въ дадения случай на първо мѣсто въ дневния редъ трѣбва да се постави докладъ отъ комисията по провѣрката на изборитѣ, и ако има готовъ докладъ, утрѣ трѣбва него да изслушаме, а никакво друго прѣдложение. (Гласове: Съгласни!)

Второ. Трѣбва да си припомнимъ и това, г-да прѣдставители, че въ по-миналото заседание почитаемото Събрание зема рѣшение, съ което призна спѣшностъ за другъ единъ законъ, а именно за Закона за прѣстѣпнитѣ дѣяния противъ Особата на Негово Царско Височество Княза. (Единъ гласъ отъ лѣвицата: Докладътъ на комисията не е още напечатанъ!) Чрѣзъ вотиранието на това прѣдложение се разбира, че тоя Законъ ще прѣдшествава разглежданieto на всѣкакви други прѣдложения и всѣкакви други законопроекти, стига, разумѣва се, докладчикътъ да бѣде готовъ за докладването му. Г-нъ докладчикътъ на тоя законопроектъ още въ вчерашното заседание заяви на мене, че е готовъ да докладва тоя законопроектъ, който билъ приетъ отъ комисията почти безъ никакви или съ твърдѣ малки измѣнения, които не изисквали, споредъ неговото мнѣние, печатание на доклада, и вслѣдствие на това тоя Законъ се постави на дневния редъ днесъ. По силата на спѣшността, която единъ пѣтъ е приета отъ Нар. Събрание, ние не можемъ да туримъ други проекти по-рано, прѣди разглежданieto на тоя законопроектъ.

Възбуди се въпросъ да се напечата докладътъ на комисията, защото Правилникътъ казва, че само когато Събранието постанови, само тогавъ не се печаталъ докладътъ по извѣстенъ законопроектъ; но въ дадения случай, щомъ се е приела спѣшността, не се е казало, че трѣбва да се напечата докладътъ. Азъ не прѣдсѣдательствахъ тогава, когато се е приела спѣшността, но, до колкото знамъ отъ дебатитѣ, спѣшността се е разбирала щото въпросниятъ законопроектъ да се тури на дневния редъ за слѣдующето заседание, ако е възможно. (Гласове отъ лѣвицата: Не е вѣрно! Не е тѣй!) Моля ви се, не дѣйте бърза. Ако не е тѣй, ако такова рѣшение на Събранието нѣма, тогава, бѣдете увѣрени, че докладътъ на комисията, споредъ свѣденията, които имамъ, ще бѣде готовъ още утрѣ, ще бѣде напечатанъ прѣди два часа, ще се раздаде и ще може да се прочете. (Единъ гласъ: А кога ще го четемъ! — Другъ гласъ: Въ Правилника е казано поне три дни по-рано!) По силата на спѣшността, която сме приели, ние се признаваме за готови да пристѣпимъ къмъ разискването на тоя законопроектъ. (Единъ гласъ: Ние не сме признали, че сме готови!) Когато се е говорило за спѣшността, именно това се е разбирало.

Г-нъ Китанчевъ прави прѣдложение за да се приеме спѣшностъ на неговото прѣдложение за амнистията. Сжщото прѣдлага и г-нъ Добриновичъ. Това прѣдложение бѣше направено и въ едно отъ по-миналитѣ заседания, но се отхвърли отъ Събранието, като се каза, че това прѣдложение ще го разгледаме на реда си. Г-нъ Китанчевъ бѣ добъръ и днесъ да поднови това нѣщо. Очевидно

е, че това негово прѣдложение си нѣма мѣстото сега, понеже има призната спѣшностъ за други нѣща, и само ако по тѣхъ нѣмаше готови доклади, тогава г-нъ Китанчевъ бѣше въ правото си да стане и да каже: понеже нѣма докладъ отъ комисията по провѣрката на изборитѣ, а тѣй сжщо нѣма докладъ и отъ комисията по разглеждане на законопроекта за прѣстѣпнитѣ дѣяния противъ Особата на Негово Царско Височество, то азъ прѣдлагамъ да се тури на дневния редъ и да се разгледа моето прѣдложение. И тогава, ако нѣма тия нѣща, за които Събранието е признало че заслужаватъ спѣшностъ, само тогава ще може да се гласува прѣдложението. Спѣшностъ може да се иска само когато нѣма призната спѣшностъ за други нѣща. Въ Събранието всички нѣща сж спѣшни, но въпросътъ е, кое трѣбва да се разгледа утрѣ? Г-нъ Китанчевъ прѣдлага да се тури на дневния редъ неговото прѣдложение за всеобща амнистия; но ако има готовъ докладъ отъ комисията по провѣрката на изборитѣ, тогава ще гледаме него, а не прѣдложението на г-на Китанчева. Сжщо тѣй, ако бѣде готовъ и отпечатанъ докладътъ на комисията по законопроекта за прѣстѣпнитѣ дѣяния противъ Особата на Негово Царско Височество, и раздаденъ, тогава ще се слуша тоя законопроектъ, а не прѣдложението на г-на Китанчева. Въ такъвъ случай, азъ мисля, че си нѣмаше никакъ мѣстото да се прѣдлага спѣшностъ за едно прѣдложение, когато има вотирана спѣшностъ за други нѣща. Тѣй се правятъ прѣдложенията за спѣшностъ въ единъ парламентъ, гдѣто има редъ.

Ето защо, азъ моля почитаемото Нар. Събрание, да признае, щото дневния редъ за утрѣ да си остане сжщо така, както е приетъ вчера, т. е. остатъкътъ отъ днешния дневенъ редъ; и ако се исчерпѣтъ тия закони утрѣ, или те могатъ да се разгледатъ по нѣкакви причини, тогава само да се възбуди въпросъ за искание спѣшностъ за амнистията. Ако, обаче, г-нъ Китанчевъ настоява да иска спѣшностъ на неговото прѣдложение, то азъ не се убѣдихъ отъ аргументитѣ на г-на Такева, че трѣбва непрѣмѣнно сега да се даде спѣшностъ и да се зарѣже всичко друго. (Мих. Такевъ: Десетъ дена има отъ тогава, а не е сега!) Ето защо г-да, не трѣбва да се увеличае и да говоримъ патетически, че нашитѣ избиратели сж ни пратили да прѣгледаме най-напрѣдъ прѣдложението за амнистията, и че още въ самото начало това трѣбвало да стане. (Гр. Китанчевъ: Вѣрно говори! Вие общавахте това! Не помнишъ ли? На менъ си говорилъ това нѣщо, а сега се отказвашъ! Не те е срамъ!) Не обръщамъ никакво внимание на Вашитѣ думи, г-нъ Китанчевъ! Да, азъ виждамъ, че Вие нѣмате мѣрка на устата си, но азъ не искамъ да Ви слушамъ, и нѣма да Ви отговарямъ. . . . (Голѣмъ шумъ. Движение отъ лѣвицата).

Прѣдсѣд.: Пазете тишина, г-да! Инакъ, ще бѣждъ принуденъ да взема по-строги мѣрки и ще заповѣдамъ на. . . (Шумътъ се продължава.) г-да квесторитѣ да исхвърлятъ Китанчева вънъ. (А т. П. Краевъ: Хайде де! Заповѣдайте, елате! . . .) (Шумъ.)

Прѣдсѣд.: За да се запази редъ. . . (Не се чуе.)

Теодоръ Теодоровъ: Г-да! Ако бѣше дѣйствително това, което каза г-нъ Такевъ, че още първите дни. . . . (Не се чуе. — Шумъ.) това го изобличава, че не е вѣрно, защото ако г-нъ Китанчевъ мислѣше, че избирателитѣ сж тѣй казали, той трѣбваше да каже това още отъ самото начало на засѣданията на Камарата. Трѣбваше и г-нъ Такевъ (Ник. Габровски: Вие дойдохте тукъ съ программа! Гдѣ е сега Вашата программа?!) . . . Чакали сме толкова, нека почакаме още 2—3 дена; недѣйте толкова бърза . . . (Пан. Чорбаджиевъ: Вие трѣбва да се засрамите, защото Вие сте писали въ в. „Народна воля“!) почакайте това ще дойде. (Шумъ.) и тогава азъ по-хубаво ще защитавамъ амнистията отъ самото г-на Китанчева. (Шумътъ продължава) Не е въпросътъ само за вдигане гюрултия и да се възбужда шумъ. . .

Заради това, прѣдлагамъ и моля Събранието, щото ако прѣдложението на г-на Китанчева, за спѣшностъ, се положи на гласуване сега, да се отхвърли, за да се до-

каже, че съ гюрултия работи се не вършкятъ. (Ржкопѣсание отъ болшинството.—Тропание отъ меншеството.)

Прѣдсѣд.: Говорили сж 7 души.

Гр. Китанчевъ: Искамъ думата! Дайте ми думата!

Прѣдсѣд.: Г-нъ Китанчевъ! Нѣмате думата.

Гр. Китанчевъ: Имамъ дума и ще говоря. Направилъ съмъ прѣдложение (Голѣмъ шумъ.) Не ви е срамъ още, безобразници! (Единъ гласъ: И въ 1886 год., въ Каравелово врѣме, правѣхте така!)

Прѣдсѣд.: Нѣма никакъвъ порядъкъ. Смѣшно станж; ще се смѣятъ хората съ насъ, г-да! Моля тишина г-да! (Прѣдсѣдателътъ звъни. Гласове: Днесъ искаме спѣшностъ за амнистията!)

Пан. Чорбаджиевъ: Г-да народни прѣдставители! Имайте търпението да ме изслушате (Много отъ депутатитѣ си излизатъ.)

Прѣдсѣд.: (Звъни.) Засѣданието се закрива.

(Закрито въ 7 часа слѣдъ пладнѣ).

Прѣдсѣдателъ: Т. Теодоровъ.

Секретари: { Дам. Цековъ.
Дим. Марковъ.
Ат. Краевъ.
Геор. Юруковъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Г. Янколовъ.
Д-ръ Ст. Даневъ.

Секретари: { Мих. Такевъ.
Никола Козаревъ.
Алекси П. Ангеловъ.
Манолъ Стефановъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Хр. П. Константиновъ.